

Elämän hawainnoita I: Uudistalo; by Pietari Päivärinta

The Project Gutenberg eBook of Elämän hawainnoita I: Uudistalo;

Halla=aamuna; Mökin Maiju; Noidan rangaistus, by Pietari Päivärinta This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

Title: Elämän hawainnoita I: Uudistalo; Halla=aamuna; Mökin Maiju; Noidan rangaistus

Author: Pietari Päivärinta

Release Date: January 19, 2005 [EBook #14733]

Language: Finnish

Character set encoding: ISO-8859-1

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄMÄN HAWAINNOITA I ***

Produced by Tapio Riikonen

ELÄMÄN HAWAINNOITA I: Uudistalo; Halla=aamuna; Mökin Maiju; Noidan rangaistus

Kirj.

P. Päivärinta

WSOY, Porvoo, 1889.

UUDISTALO

Kerran sattui niin, että matkani kulki pitkän ja kolkon sydänmaan poikki, jonka puoliwälissä sanottiin olewan erään uudistalon. Talwi oli. Kun lähtöni kylän viimeisestä talosta oli jokseenkin iltapäiwällä, neuwottiin minulle mainittu uudistalo yöpaikaksi. Tietä tähän yksinäiseen paikkaan ei ollut muuta kuin yksinäisiä heinä- ja halkomiesten jälkiä, jotka sydänmaalla haaroivat sinne tänne ja oliwat hywin eksyttäwiä. Kauhean kylmä myrskytuuli puhalsi rajusti ja lakkaamatta, mutta lunta ei kumminkaan vielä tullut. Edessäni olewa taiwal oli melkein yhtä aawaa, osaksi jonkuu tiellä vastaan tulewan pienen järwen ja isojen newojen tähden, osaksi senwuoksi, kun metsämaatkin aina oliwat jonkun ajan takaa poltetut monelta peninkulmalta aiwan putipuhtaaksi, niin että metsää ei näkynyt muuta kuin mitätöntä koiwun ja pajun risukkoa. Syy mainittuin maiden alinomaiseen palamiseen oli se, että ne oliwat kruunun metsämaita, jolla oikeudella kylien asukkaat, molemmilla puolin sydänmaata, poltteliwat niitä mieliwaltaisesti, parantaaksensa siten karjansa laitumia ja kruunun maiden keskellä olewia niittu=kurujansa. Niistä syistä oli mainittu taiwal niin aukea, että se näytti silmissäni jonkunlaiselta Suomeen muutetulta Saharan erämaalta. Edellä niitä aikoja, jolloin matkani sattui, oli ohut suwi=ilma, jonkatähden koko aukea oli aiwan yhtenä jääkenttänä; ja kun tuuli oli niin ankara, ei reki tahtonut pysyä kohtisuorassa hewosen perästä, waan se kääntyi aina poikinpuolin, joka teki kululleni paljon kiusaa ja hidastutti sitä. Ilta pimeni pimenemistään ja tuuli kiihtyi kiihtymistään, ja lunta aikoi tulla myrskyn seassa. Minä koin usein tarkata näköäni sitä suuntaa kohden, jossa uudistalon olisi pitänyt löytyä, mutta ei mitään semmoista merkkiä ilmestynyt. Silloin rupesin pelkäämään, että jos en osaisikaan siihen uudistaloon, jos olisinkin unohuttanut saadut neuwoni ja joutunut wäärälle suunnalle, jolloin ei olisi muuta tarjona, kuin jäädä wihdoin wäsyneenä--uupuneena tuolle kauhealle, kolkolle aukealle, hewosineni hirmuisen myrskyn käsiin--kuolemaan. En kumminkaan antanut epätoiwon itseäni woittaa, waan ponnistelin kaikin woimin sitä suuntaa kohden, jonka pidin mahdollisimmasti oikeana, sillä tietä ei enään ollut. Wihdoin viimeinkin rupesi kaukaa taiwaan rannalta häämöttämään korkeampaa metsää, joka jo wiiatessa oli minulle ilmoitettu olewan uudistalon löytämisen merkki. Tuon metsikön hawaitsemisen luulen olleen saman minulle, kuin Saharan erämaan aawoilla hietikoilla matkustawaisille karawaneille on kaukaa hawaittu kosteikko. "Tuollahan se onkin uudistalo", ajattelin, "sinnehän pääsen yöksi, enkä tarwitse jäädä tänne kuolemaan", ja kaksinkertaisella innolla rupesin ponnistelemaan metsikköä kohden. Lunta aikoi nyt tulla niin rajusti, ett'ei sylen päähän eroittanut minkäänlaista esinettä ja niin katosi metsikkökin silmistäni; en enään osannut pitää suuntaa muutoin kuin tuulesta waaria pitämällä. Hetken aikaa vielä näin taisteltuani, ilmestyi eteeni nuorta männikkö=metsää, mutta tietä en löytänyt, josta olisi päässyt ajamaan sen läwitse eteenpäin; täytyi sitoa hewonen puuhun kiinni ja lähteä jalkaisin tietä hakemaan, jonka wihdoin viimeinkin löysin; ja pian oli hewosenikin sinne wiety. Wähän aikaa männikköä ajettuani, rupesi walkea pilkoittamaan edestäpäin. "Tuollahan se on tawoittamani uudistalo", ajattelin itsekseni iloisesti, ja pian olin uudistalon pihalla. Pienen, uuden tupasen akkunoista loisti kartanolle iloinen walkea ja melkeinpä kadehdin niitä onnellisia sisällä olijoita, jotka siellä oliwat ulkona raiwoawalta myrskyltä suojassa. Kun sain hewosen riisutuksi, astuin kursailematta sisälle, toiwotin hywää iltaa ja pyysin hewoselleni suojaa. Mutta sitä ei heillä ollut antaa, sillä heidän oma hewosensakin oli ladon nurkassa eri hökkelissä, johon ei suinkaan wieraita mahtunut. Eräs pieni wanha huone=kömmänä olisi tosin ollut tyhjä, waan sen owi oli niin matalaksi lätistynyt, ett'ei hewonen mahtunut siitä sisälle.

Kun ulkona oli niin ankara myrsky ja lumen tulo, niin kowin tunnoton olisi se ihminen ollut, joka olisi saattanut hewosensa jättää suojatta myrskyn käsiin; pyysin siis talon wäeltä, saisinko hakata mainitun kömmänän owen reijän isommaksi, että hewoseni siitä sisään pääsisi. Se luwattiinkin tehdä ja kirwes annettiin minulle sitä warten. Kun olin pari hirttä saanut owen reijän päältä hakatuksi poikki, niin hewonen ja reki mahtuiwat sisälle. Nyt toimitin hewoselleni vielä ruokaa ja juomaa yöksi eteen, ja sillä kerralla oli näin elämän surut poistetut ja minä pääsin taas tupaan, tutustumaan perheen kanssa.

Tällä kertaa, kun omat huoleni eiwät enään olleet hämmentämässä huomiotani, näin heti tupaan tultuani, että siellä walitsi perinjuurinen kurjuus ja köyhyys. Akkunat oliwat niin hatarat, että tuuli tuntui pitkin huonetta, ja myrskyn tuottamina tanssiwat lumi=hiutaleet kilwan toistensa kanssa useamman kyynärän päässä akkunoista, joiden alla huoneen sisäpuolella oli jonkinmoisia lumi=kinoksia. Perässä oli pieni pöytä ja huonoilla makuu=waatteilla warustettu wuode; owen pielessä oli toinen wuode, jossa oli kehnoihin ryyjyihin käärity, noin seitsen=wuotinen poika; se oli sinne wilua paloon kiiwennyt.

Emäntä näkyi olewan jotenkin nuorehko ihminen, mutta selwästi huomasi huonokin tuntija, että surut ja kärsimiset oliwat ennen aikojaan kyntäneet wakonsa hänen muutoin niin säännöllisiin kaswoihinsa. Likellä takkaa makasi kätkyessä pieni lapsi, joka näkyi olewan kowin kipeä; luultawasti oli kätkyt saanut sijansa niin liki takkaa sen tähden, että walkea ulettuisi lämmittämään sairasta lasta ja niin suojelemaan häntä wilulta. Asujamina huoneessa näkyi wielä olewan: ijäkäs, harmaapäinen ukko ja wanha mummo, jotka näyttiwät olewan pariskunta ja samassa perheen wanhimpina jäsenenä. Wiime=mainitut eiwät näkyneet pitäwän mitään lukua elämän kohtaloista; heille näytti olewan sama, oli asiat miten hywänsä. Hywästi tahi huonosti, sama se, sillä he käsittiwät asian siltä kannalta, että se pitää wälttämättömästi niin olla, eikä sitä kukaan ihminen saata parhaalla tahdollaankaan muuttaa toiseksi. Tämän heidän mielipiteensä huomasi selwemmin heitä jäljestäpäin puhuteltuani;--ja kukaties se onkin ainoa kelwollinen luonne uudistaloa perustaissa, sillä semmoinen ei woi surra niitä waiwoja ja wastuksia, jotka wälttämättömästi uudistalon alkajia kohtaawat. Mutta emäntä ei näkynyt enään olewan sitä luonnetta, sillä selwästi näki hänen osaawan surra ja kärsiä.

Kun talonwäki oli saanut tietää kotopaikkani ja matkani tarkoituksen ja määrän, rupesin tekemään heidän kanssaan keskustelua.

--"Eikö tässä talossa olekkaan nuorempaa mieswäkeä?" kysyin minä.

--"On minulla mies" wastasi waimo.

--"Missä se on kulkemassa, koska ei häntä kotona näy?" kysäisin taas.

--"Kyllä hän kotoisalla on, waan se on wielä terwa=haudalla terwaksia särkemässä," wastasi waimo.

--"Herra Jumala!" huudahdin minä, "tämmöisellä ilmalla ja näin myöhään! Ettekö pelkää, että hänelle on joku wahinko tapahtunut?"

--"Minun Heikilläni ei ole tapana laskea lukua pahoista ilmoista eikä myöhäisistä ajoista: hän tekee työtä säihin ja aikoihin katsomatta, tawallisesti niin kauan kuin woimansa riittäwät, ja kun ne rupeawat uupumaan, silloin hän kyllä tulee kotiin," sanoi waimo innokkaasti, jota tehdessään hän nähtäwästi oli hetkeksi unhottanut käsillä olewat surut ja huolet.

--"Mutta kun tuolla ulkona on niin ankara ilma ja semmoinen lumen tulo, jos se sinne uumertuisi?" arwelin minä taas.

--"Hauta ei ole kaukana kodista, ja se on tiheän metsän sisällä, josta on myrskyllä hywä suoja: kyllä hän tulee, kun joutuu, soattepa nähdä," lausui waimo luottawasti.

--"Joko kauan on asuttu tätä taloa?" kysyin taas, ikäänkuin kääntäakseni puhettamme toiselle uralle.

--"Minähän tään aloitin," sanoi wanha waari huolettomasti.

--"Tulitteko heti nuorena miesnä jo tähän taloa tekemään?" kysyin minä.

--"Eikö mitä; olin jo kohta wiidenkymmenen, kun se asia päähäni pöllähti, että pitäisi ruweta taloa tekemään.

Kunpa nuorena ollessa olisikin se mieli ollut päässä," arweli ukko huolimattomasti, ja samassa lähti hän muorinsa kanssa ulos.

Silloin huomasin minä, ettei ukolla ollut toista korwa=lehteä.

Heidän mentyä jatkoin minä taas puhettani emännän kanssa.

--"Kumpika teistä on noiden vanhusten lapsi; tekö wai miehene?" tiedustelin häneltä.

--"Minähän tuota olen heidän lapsensa, Heikki on tähän muualta tullut," wastasi waimo.

--"Onko isällänne ja äidillänne ollut muita lapsia?"

--"On meitä ollut kymmenen kaikestansa, waan yhdeksän on kuollut," sanoi waimo.

--"Joko te olette Heikkinne kanssa kauan olleet naimisissa?" kysyin taaskin.

--"Kuusi vuotta," oli wastaus.

--"Onko ollut muita lapsia kuin nuot kaksi, jotka ma näen?"

--"On niitä ollut neljäkin kaikkiansa, waan kaksi on kuollut," sanoi waimo surullisesti.

--"Teidän nuorin lapsenne on kowin sairas," huomautin waimolle.

--"Niin, pikku Heikki=raukkani on kowin kipeä; pelkään hänenkin kuolewan," lausui waimo surullisesti ja huokasi raskaasti.

Minusta tuntui että tuo nuorehko parikunta oli laiminlyönyt jotakin welwollisuuksistaan, joka oli ollut syynä heidän lastensa ennen=aikuiseen kuolemaan; sillä en wieläkään tuntenut tarkoin ajatusten todellista sisällistä tilaa. Nähtyäni, ett'ei tällä kerralla suinkaan sopinut lisätä "kiwiä kuorman päälle," sanoin waimolle hywin warowasti: "ettekö olisi woineet noita akkunoita laittaa tiheämmiksi?"

Hän näkyi hywin käsittäneen mitä sillä kysymykselläni tarkoitin; hän näytti oikein säpsähtävän ja loi läpituokseman silmäyksen minuun ja sanoi: "woi hyvä wieras! Te ette tunne wielä meidän sisällisiä olojamme. Heikkini ei ole suinkaan laiska eikä huoletonkaan. Hän tekee työtä yöt ja päiwät, kun waan woimat wähänkin riittäwät; muita työhön kykenewä ei ole kuin hän, sillä wanhempani owat jo wanhat ja woimattomat; ainoastaan minä kesä=aikana woin häntä työssä auttaa. Heikin tähän tultua ei tässä ollut paljon mitään wiljeltyä maata, sillä wanhempani oliwat jo wanhalla puolen ikäänsä, kun tuliwat tähän ja alkoiwat kylmään metsään mökkiä rakentaa. Näiden kuuden vuoden kuluessa on Heikki ahkeralla työnteollansa raiwannut korpeen paljon uudismaata, ja toissa kesänä saimme jo niin paljon vuoden=tulosta, että Heikki rohkeni ruweta näitä huoneita uudesta rakentamaan, jona wuonna saimmekin tämän tähän määrään.

Aikomuksemme oli wiime syksynä saada kamaritkin walmiiksi ja tuwan parempaan woimaan, mutta "ihminen päättää, Jumala säätää", sanoo sananlasku, ja niinpä käwi meidänkin.--Wiime=kesänä tuli kowa katowuosi, joka wei kaiken toiwomme ja--elon elämämme; tilamme puoliin ulostekoihin olemme saaneet myödä kaikki mitä hengeltä irti oli. [Uudistalo eli wielä puolella werolla.]

Nyt kokee Heikki, yöt päiwät, wetää terwaksia haudalle ja särkeä niitä, että saataisiin surwon ja petäjäisen sekaan selwää wiljaa koko vuoden ajaksi; mutta huoneitten laittamisesta ei woi olla puhettakaan."

Tämä waimon surullisesti sointuwa, wiaton ja mielestäni totuuteen perustettu puhe kumosi kerrassaan kaikki

ennakkoluuloni.

Koko keskustelun ajan waimo usein hoiteli ja hellästi waali kipeää lastansa.

Waikka mitä vielä olisimmekin puhelleet ja keskustelleet, ei kumminkaan pelkoni haihtunut isännän poissa=olon tähden. Nyt warsinkin, kun puheen aineet tuntuivat olewan lopussa ja kun taskukelloni alkoi näyttää yhdeksää, alkoi pelkoni kiihtyä kiihtymistään, että tuolle waimon hywälle miehelle on tapahtunut joku wahinko. Mutta huoltani en kumminkaan hennonut uudestaan ilmoittaa lisäsuruksi ilmankin jo niin paljon kärsiwälle waimolle. Waan kun pelkoni oli korkeimmallaan, rupesikin kopina kuulumaan porstuasta, ja samassa astui kauhean luminen mies tupaan. Hän pudisteli lumen pois päältänsä, laski kirweensä laapiin ja kintaansa naulaan, ja meni päätäsuoraa takan tykönä olewan kätkyen ja waimonsa luo--hän ei näyttänyt huomaawan minua, kun istuin warjopuolella.--"Kuinka pikku Heikki woipi?" kysyi hän hiljaisesti waimoltansa.

--"Pikku Heikki=raukka on kowin kipeä, luulen että se kohta kuolee", wastasi waimo.

--"Jumala warjelkoon!" sanoi huolestunut ja waiwoiltansa wäsynyt isä, astui pienokaisen kätkyen luo, kopotti sen silmiwaatetta, kyyristyi kätkyen yli ja kylmillä kohmettuneilla huulillansa--suuteli lapsensa kuolonkalpeilta kaswoilta pois ne hikipisarat, jotka taudin rautainen ja säälimätön käsi oli niihin nostanut.--Silloin en ollut kyllin woimakas estämään karkaamasta silmistäni parwea kirkkaita kyneleitä. Mies nousi siitä ylös, ja waimo sanoi hänelle--luultawasti siten ilmoittaaksensa että täällä on wieras--"Miksi sinä olit näin pahalla ilmalla niin kauan? Wieraskin alkoi peljätä sinun näin kauan poissa oloasi." Isäntä näytti säpsähtävän wiimeistä osaa waimonsa lauseesta, ja sanoi: "kuka wieras täällä sitten on ollut?" Waimo wiittasi minua kohden ja sanoi: "tuossahan wieras on vielä nytkin." Nyt wasta isäntä hawaitsi minun ja aikoi kysellä: mistä olen, mihinkä menen ja miten olen tämän kautta joutunut kulkemaan. Kysymyksiinsä wälttävät tiedot saatuansa, näytti hän olewan tyytywäinen tilaansa, ja sanoi: "kyllähän tuolla ulkona on oikein paha ilma, waan kuitenkin täyden kuun aika, että pyrylläkin näkee semmoista työtä tehdä kuin terwaksien särkeminen on; ei jouda joutilaita käsiä pitämään, jos mieli on joukon elää tämän kowan ajan yli." Sen tehtyä rupesi mies wasta lämmittelemään kohmettuneita käsiään takka=walkealla, jolla ajalla waimo laittoi hänelle illallista. Hän otti uunin suusta toisella kupilla peitetyn kupin, jonka hän toi pöydälle, ja vielä lisäksi tuli karhea seka=leipä, toisen kupin pohjassa pisare maitosintua ja suola=ruuhi; näin oli illallinen walmis. Minä rupesin syömään ewästäni ja isäntä illallistansa.--Muu wäki oli tietysti syöneet illallisensa ennen minun tuloani. Silmäilin silloin mitä kupissa oli, jonka waimo uuninsuusta toi pöydälle: se oli pettu=puuroa, höysetettyä wähillä suuruksilla. Mies, syömään ruwetessaan, otti lakin pois päästään, pani kätensä ristiin ja siunasi; sitten hän mursi karhean leipänsä, kasti sitä suolaan, söi sitä alle ja puuroa päälle. Nyt rupesi owen pielessä makaawa poika näyttämään elonmerkkiä, sillä hän paitasillaan hypätä kapsahutti wuoteelta lattialle, juosta kapitti isänsä luo ja hoki: "isä, isä!" Mies otti pojan syliinsä, nouti wuoteesta waate=riepuja, kääri ne pojan ympärille ja niin he meniwät yksistä neuwoin jatkamaan illallista. Minun käwi poika=raiska kowin sääliksemi: otin siis ewäästäni puolen leipää, johon panin woita päälle ja palasen lihaa, ja wein ne hänelle, mutta eipä poika tahtonut ottaa niitä mitenkään wastaan, waikka kuinka olisin häntä siihen kehoittanut. Hän näkyi pitävän sitä saalistansa niinkuin yrttiä, eikä raskinut siitä syödä muuten kuin näpistelemällä. Sitten kuulin hänen sanowan äidillensä hiljaisesti: "Heikillekin".--"Ei Heikki=raukka saata nyt syödä mitään, se on kowin sairas: syö nyt waan itse!" sanoi äitinsä.--"Hywä Jumala minkälainen rakkaus tuollakin raukalla on pieneen weljeensä, waikka ei suinkaan oma nälkänsäkään liene kaukana!" ajattelin sen huomattuani. Äitinsä wiimeiset sanat kuultuansa söi nyt poika saaliinsa ahnaasti loppuun.

Tähän asti oli takkawalkea lämmittänyt ympärillä olijoita jotenkin wälttävästi, mutta nyt loppui walkea ja samassa kylmyys tuntui walloittawan koko huoneen. Waimo rupesi minulle esittelemään, että menisin waarin ja muorin kanssa saunaan maata, jonka waari oli jo ilta=päiwästä lämmittänyt. Sillä tämän tuwan sanoi hän olewan niin kylmän, etten minä täällä tarjenis, semminkään kun wuoteita ei ollut. Esitys tuntui warsin hywältä, sillä tunnustaa täytyy, että itsekin aloin murehtia yön yli toimeen tulostani kylmän tähden. Poika pantiin wuoteesensa maata; waimo nosti sairaan lapsensa kätkyeineen takan liedelle, saamaan siinä

lämmintänsä, ja istui itse wiereen walwomaan ja hoitamaan sairasta lastansa; mies wäsynynnä waiwoistansa wääntyi, waimonsa kehoituksesta, pehkuwuoteelle pitkäksensä, ja minä, otettuani päällyswaatteeni mukaani, lähdin saunaan kohden.

Ilma ei ollut yhtään asettunut: kowa tuuli käwi ja lunta tuli niin sakeasti, että oli mahdoton eroittaa minkäänlaista esinettä. Ennenkuin menin saunaan, täytyi käydä ensin hewostani waalimassa ja hoitamassa, joka kumminkin oli nyt hywässä suojassa, kun kerran olin saanut sen huoneesen.

Saunan luo tultuani huomasin, että sen owi oli tuuleen päin; owi oli hywin hatara ja tuuli sitä rytyytti ja remputti. Koetin wetää sitä auki, waan sepä ei auwennutkaan millään keinoin; koetin ryskyttää kowasti, mutta turhaan, sisältä ei kuulunut mitään. Minulle jo alkoi aika käydä ikäväksi, ankaran kylmän tähden, ja sentähden rupesin kahden käden, woimieni takaa, repimään owea auki. Nyt rupesi se wiimein heltimään ja saunan sisältä kuului aika rytinä ja romina. Samassa kajahti sieltä myös jokseenkin äreä ääni: "no mikä siellä nyt on?"-- "Awatkaa wieraalle owi! Minut käskettiin saunaan maata", huusin minä ulkoa.

--"Älkää wielä, kun minä saan owen auki", kuului wanhusten ääni saunaan. Sitten hän tulla köhmi lattialle ja rupesi nypläämään ja näpräämään, ähkäämään ja puhkaamaan, eikä koko owen awaamisesta tullut mitään.

--"Minä palellun tänne, awatkaa owi!", huusin minä tuskissani ulkona.

--"Eihän tuota saa auki", wastasi ukko ja hän rupesi oikein hartiaain woimilla repimään ja riuhtomaan, ja wihdoin wiimeinkin owi aukesi. Minulle tuli jo niin wilu ulkona, pitkällisen owen aukaisemisen aikana, että hampaat suussani kalisiwat.

Kun ma pääsin saunaan, selkesikin pian syy pitkälliseen odotukseeni tuolla owen takana: ukko ei ollut huomannut sitä, että siellä joku ihminen ryskytti owea, waan oli luullut tuulen sitä rämyyttävän, niinkuin se tekikin sille myötäänsä ilman ihmisen auttamatta. Kun owi oli niin hatara ja muutenkin rempallaan, eikä siinä ollut luotettawia kiinnipitimiä, niin ukko oli sitonut sen kiinni saunan periseinää pitkin raketulla lawalla olewaan reen jalasten paininpuuhun joillakuitta witsoilla ja rihmoilla, ja sen hän oli tehnyt niin sompelomaisesti, ja koneellisesti, ett'ei itsekään saanut sitä auki muutoin kuin wäkiryynnäköllä. Sauna oli hywin pieni: kun waari muorinensa makasi mainitulla perässä olewalla lawalla, ja kun siinä oli wielä joitakuuta astiain kimpilautoja kuiwamassa ja wielä päälliseksi mainittu paininpuu jalaksinensa aiwan seinän wieressä kynsillään, niin lawalle ei ollut ajatustakaan päästä maata; penkinä, siwuseinällä, oli waan yksi pieni hirren kapula, jossa ei ensinkään sopinut makaamaan ja lattia oli sekä siiwotoin että kylmä, jotka syyt tekiwät sen kelpaamattomaksi makuusijaksi. Muuta neuwoa ei ollut, täytyi ruweta tuolla penkin tapaisella, lawaa wasten nojallaan, istua kykkimällä yötänsä wiettämään. Jos kuinkakin olisin teetellyt, niin unta ei tullut; rupesin siis tekemään puhetta ukon kanssa.

--"Onko pitkästi tätä teiltä likimmäiseen naapuriin?" kysäsin ukolta.

--"Puolitoista peninkulmaa", wastasi hän.

--"Eipä sitten ole naapurista apua odottamista, jos joku äkkinäisempi turma sattuisi tulemaan", sanoin taas.

--"Ei; täällä pitää tulla toimeen omistansa", wastasi ukko tyytywäisesti.

--"Te olette kaiketi saaneet monta kowaa kokea elämässänne?" kysyin taas.

--"Eikö mitä; aikaanpa tuota on tultu", sanoi siihen ukko.

--"Teiltä on kuollut paljon lapsia?"

--"Yhdeksän kappaletta."

--"Joko lapsianne kuoli ennen tänne tuloanne?"

--"Jo kaksi, kaikki seitsemän owat täällä kuolleet."

--"Mutta jos otaksumme, että lapsenne owat kuolleet sentähden, kun heiltä on puuttuneet kaikkein tähdellisimmät elämän tarpeet", sanoin minä warowasti.

--"Eikö mitä", sanoi ukko. "Myllerön Matilla on ollut paljon huonompi toimeentulo kuin meillä, ja yhtäkaikki sen lapsi=kakarat eläwät kaikki terweinä, ja owat punaposkisia ja pulleroisia kuin hylkeet.--Semmoiset mielipiteet owat aiwan joutawia--kuka kuolemasta estää? Syy lastemme kuolemaan on waan se, ett'eiwät ne--eläneet", lausui ukko huolettomasti ja wähän narkästyksissään.

Kun ma huomasin, ett'ei senlaatuiset puheet huwittaneet ukkoa, käänsin puhettani toiselle uralle ja kysyin: "kumpika teistä on wanhempi, tekö wai muorinne?" (--muori oli aikoja nukkunut--).

--"Ämmähän tuo on pian kymmentä vuotta nuorempi minua."

--"Onko talon emäntä wanhin lapsistanne?"

--"Wanhin; ja onpa siinäkin ollut wastusta meidän osaksemme, saadessamme häntä ihmiseksi", sanoi ukko, ikäänkuin peläten, että taas uusisin sen ikäwän lasten kuolemajutun.

--"Wäwynne näyttää kelpo=mieheltä?"

--"Onhan se; tawallinen työmies se on."

--"Minusta näyttää siltä, että hän on parempi kuin tawallinen", wäitin ukkoa vastaan.

--"Eikö mitä, kyllä muitakin on semmoisia", arweli ukko, ikäänkuin ilmoittaakseen, että kaikkein täytyy tehdä woimiensa takaa työtä, jotka waan uudistalosta tahtoivat oman ja perheensä hengen elättää.

--"Missä olette toisen korwanne menettäneet?" kysyin.

--"Tään mökin metsää kulowalkealta warjellessanihan tuon menetin.-- Mitäs, eihän tässä eläisi ensinkään, ellen olisi suojellut metsää noilta alinomaisilta metsäpaloilta", selitti ukko.

--"Kuinka se käwi?"

--"Kuinkahan tämän toki käwikään. Rynnistin kaikin woimin vastaan, ettei kulowalkea pääsisi häwittämään mökin metsää, jota olin niin kauwan kokenut suojella ja kaswattaa. Silloin kaatui palawa puu päälleni, löi korwan päästäni pois ja siinä se sitten oli", tuumaili ukko yhtäkaikkisesti.

--"Minä pelkään että heidänkin sairas lapsensa kuolee", sanoin taas.

--"Eipä siinä mitään pelkäämistä; joka ei woi elää, se kuolee", lausui ukko huolettomasti, ja alkoi samassa nukkua ja kuorsata.

Mielelläni olisin suonut unen tulewan itsellenikin, waan sitä ei tullut. Ukon wälinpitämätön luonnonlaki kangasteli waan alati mielessäni. Tuwassa olewat, hellä isä ja äiti, heidän sairas lapsensa ja siellä tanssiwat lumi=hiutaleet oliwat eläwinä kuwina mielessäni. Minä olin saanut tutustua koko uudistalon perheen, heidän

luonteittensa ja sisällisten olojensa kanssa. Ennen kuin mies oli työstä tullut, ajattelin itsekseni, että jos hän olisi joku kylän heittiö, joka kelwottomuutensa tähden oli joutunut tähän elämän kowaan kouluun; mutta miehen kotiintulo riisui minulta kerrassaan semmoiset ennakkoluulot. Silloin näin, että mies ei ollut mikään kurja olento, vaan hywänkokoinen, jänterä ja solakka, säännöllisillä kaswojen juonteilla warustettu. Hänen poskissaan näkyi vielä jälkeä nuoruuden ruusuista, waikka selvästi näki, että waiwoista waluwa hiki oli kokenut niitä ahkerasti pois huuhtoa. Silloin näin ett'ei hänen sydämensäkään ollut tyhjä ontelo, eikä tunnollisuutta wailla, waimonsa miehenä ja lastensa ja perheensä isänä, koska hän--niinkuin ennen olen kertonut-- suuteli hellästi sairaan lapsensa otsalta pois ne hikipisarot, jotka tauti oli siihen saattanut--sanalla sanoen: hänessä olisi ollut isäntää waikka minkälaiseen howiin. Silloin tulin myös huomaamaan, ett'ei mikään ulkonainen pakko ollut häntä ohjannut tähän kowaan kotihin, elämän waiwoja kärsimään, vaan että siihen oli ollut wäkewämpi sisällinen syy--rakkaus waimoonsa, siinä oli syy, ja hän otti vastaan tuon sisällisen kutsumisensa, ja kantoi nurkumatta sitä kuormaa, jonka sen totteleminen myötensä tuotti. Nuot kaikki pyöriwät sekaisin ajatuksissani ja unta ei tullut. Otin tuli=tikulla waikean ja katsoin kelloani, se oli puoliwälissä kaksi. Olisin katsonut tupaankin päin, näkyykö sieltä walkea, vaan sillä puolella ei saunassa ollut minkäänlaista akkunaa ja owi oli jälleen sompuloitu kiinni, niin että minun oli mahdotoin sitä saada auki ja jälleen kiinni. Kallistuin siis taas istuallani nojalleen lawaa wasten ja wihdoin wiimeinkin tapasi minut uni.

Minä uneksuin ja olin olewinani tuolla tuwassa isän ja äidin ja heidän sairaan lapsensa luona. Myrsky oli kahta ankarampi, kuin se illalla oli ollut ja kahta ankarammin tanssiwat lumi=hiutaleet tuwassa. Lapsi oli kowin sairaana, ja isä sekä äiti istuiwat murheellisen näköisinä kätkyen wieressä. Kauhea tuulispää paiskasi silloin owen seinään ja parwi isoja lumi=hattaroita töytäsi samassa sisään, jotka hurjassa tanssissa kiitiwät ympäri huonetta; äiti pani kätensä ristiin ja siunasi, mutta isä laskeusi kätkyen wiereen polwillensa, kuurottui sen yli ja painoi suutelon sairaan lapsensa kuolonkalpeille kaswoille. Nyt tuli owesta walkoinen, läpi=kuultawa, liehuwa haamu, jolla oli kauniit siivet hartioilla. Hän oli niin keweän näköinen, että hän ei näyttänyt käywän maassa ollenkaan. Haamu tuli suoraan kätkyen tykö, laskeusi sen yli ja peitti sen kokonaan. Kun hän siitä nousi ylös, huomasin minä, että hän oli sairaan lapsen sowitellut kauniisti siipeinsä alle. Murheellinen äiti hawaitsi sen: "Herra Jumala! Mihin te minun lapseni wiette?" sanoi hän haamulle.--"Sinne, jossa ei enää lumi=hiutaleet tanssi, ja jossa ei isän tarwitse koskaan enään suutelolla kuiwata hikeä hänen otsastansa", kuiskasi haamu hätäilewälle äidille; äiti hymyili surullisesti. Sen tehtyä lähti haamu lapsen ja tanssiwien lumi=parwien kanssa ulos semmoista wauhtia, että owi meni siitä liehkeestä kiinni heidän jälkeensä. Minä riensin ulos katsomaan mihinkä he meniwät, ja huomasin että haamu lapsen kanssa kiiti ilmassa lumihattaroiden kanssa kilpaa, aina ylemmäs ja ylemmäs; minä seurasin heitä silmilläni niin kauas kuin näin vaan wiimein he katosiwat näköpiiristäni. Tuuli winkui ja kiljui puiden latwoissa ja huoneitten seinissä, ja minä kuulin tuulen seassa weisattawan: "Kunnia, kiitos ja ylistys olkoon Herralle, meidän Jumalallemme ijankaikkisesta ijankaikkiseen!"

Kun heräsin unestani, oli waari noussut ylös ja kiskoi päreitä päre=walkean walossa; muori oli myös jo ylähällä ja kutoi sukkaa. Mielelläni olisin nähnyt pitemmältäkin niin autuaallista unta, vaan se ei käynyt enään laatuun, sillä olinhan nyt walweellani. Minulla pysyi uni mielessäni, ja rupesin aawistamaan, että lapsi on--kuollut.

--"Oletteko jo käyneet tuwassa?" kysyin ukolta.

--"Eikö mitä; mitä minä siellä olisin kännyt", wastasi ukko huolimattomasti.

--"Katsomassa wieläkö lapsi elää", sanoin hänelle.

--"Kyllä kaiketi se osaa kuolla ja elää ilman minun katsomattanikin", sanoi ukko kylmästi.

Tuo ukon wastaus tuntui hywin taas yhtäkaikkiselta ja huwittomalta; siwalsin siis waatteeni ja lähdin ulos. Ilma oli tyyntynyt ja lumentulo lakannut; päiwä koitti. Kun olin hewostani käynyt katsomassa, astuin tupaan. Kätkyt oli samalla paikalla takan liedellä, johon se illalla nostettiin ja pärewalkea oli pihdissä palamassa,

jonka alla oli iso koko korsia. Isä ja äiti istuivat kätkyen wieressä ja katsoa tuijottivat kätkyeseen; he näyttiwät olewan melkein kiwettyneet. Selwään näki, että runsas kyyneltulwa oli walunut alas kummankin kasvoja myöten, mutta kyynelten lähteet oliwat nyt kuiwuneet.

--"Pikku Heikki ei ole enään eläwien joukossa", sanoi äiti surullisesti.

Waimon näitä sanoessa, satuin luomaan silmäni miehen kaswoihin: suonenwedon tapaisia wärähtelemisiä näin silloin hänen miehekkäissä kaswoissaan; suuri kyynel=parwi nyt walahti minunkin silmistäni.

Kun matkani tarkoitus oli mennä aina eteenpäin, panin hewoseni aisoihin ja lähdin umpiteitä pyrkimään. Koko sen ikäwän taipaleen pyöri uudistalon kuwa kokonaisuudessaan mielessäni, eikä se sieltä ole koskaan kadonnut.

Mainitulla pitkällä taipaleella tuli mieleeni seuraawa ajatus; kun maita ja waltakuntia walloitetaan sodalla, niin se maksaa mahdottoman paljon ihmiswerta ja henkiä. Mutta kuinka paljon ihmishenkiä lienee myös maksanut Suomen walloittaminen wiljelykselle ja yhteiskunnallisille ihmis=asumuksille? Tätä taipaleella sielussani syntynyttä kysymystä ei woi mitkään tilastolliset tiedot wastata, sillä:

"Ken taistelut ne kaikki woi Kertoilla kansan tään, Kun sota laaksoisamme soi Ja halla näljän tuskat toi? Sen wert' ei mittaa yksikään, Ei kärsimystäkään."

HALLA=AAMUNA.

Erään vuoden elokuu oli kohta puoliwälissä. Asiaini tähden satuin silloin kulkemaan semmoisia seutuja, joissa ei ollut maantietä, siis jalkapatikassa. Mainitulla matkallani tulin myöhään illalla syrjäiseen taloon, joka päältäkin päin näytti semmoiselta, että siinä jo oli enemmän aikaa asuttu. Huoneeseen tultuani ja "hywän=illan" sanottuani pyysin heti yösijaa, joka luwattiinkin. Wäkenä talossa sillä kerralla oli wain: sokea ukko, wanha mummo ja parwi pieniä lapsia, joista enimmät wielä paitaressuja. Mummo näkyi olewan emännyyden toimissa ja ukko hoiteli lapsukaisia, kiikutellen wuoroin kutakin heistä polwillansa. Lapset näyttiwät hywin rakastawan ukkoa: he kieppuivat hänen kaulassaan ja siljoittelivat kaksin=käsin hänen harmaita hiuksiansa ja partaansa. Kaikesta tuosta huomasin, että ukko oli talon wanhin ja että lapset oliwat hänen lastensa lapsia. Minä rupesin tekemään puhetta. Se on tietty, että outo matkustaja saapi ensin tehdä tilin matkansa tarkoituksesta ja kotopaikastansa, ennenkun muihin asioihin päästään käsiksi; niinpä minäkin. Sen jälkeen kysyin ukolta:

--"Oletteko ikänne asuneet tässä talossa?"

--"Olen", wastasi siihen ukko.

--"Jokohan kauan on asuttu tätä taloa?"

--"Toistasataa vuotta; minun isäni tämän on alkanut".

--"Tässä näkyy paljon tehdyn työtä".

--"Kyllähän tässä työtä on koitettu tehdä, minkä on woitu, ja elettäisiin tässä, kun ei olisi tuota hallaa. Mutta se tässä on niin hankala kumppani, kun se tahtoo wiedä parhaat ahkeroimiset muassansa, silloinkin kun ei likeisessä kylässä siitä tiedetä mitään. Tässä on likellä iso suo, jota ei yksityisen woimat ulotu kaiwamaan, ja siitä se halla aina nousee", lausui ukko huolekkaasti.

Ilma oli sinäkin iltana jokseenkin kolkko, sillä Pohjanen puhalsi kaiken päiwää wireästi. Minä aloin miettiä keinoa, kääntääkseni puhettamme vähemmän wakaisiin asioihin, kun ukko yht'äkkiä kysäsi: "minkälainen

ilma teidän mielestänne nyt on? Vieläkö tuuli oli Pohjasessa taloon tultuanne?"

--"Ilma tuntuu jotenkin kolkolta, ja tuuli on Pohjasessa, mutta en kumminkaan luule siitä toki hallaa tulewan", lausuin ukolle.

--"Jospa se niin olisi!" sanoi hän ja huokasi raskaasti.

--"Onko teillä paljo lapsia?" kysyin taas.

--"Neljä poikaa elossa", oli vastaus.

--"Joko poikanne owat kaikki naineet?"

--"Kolme on nainutta, yksi on vielä naimaton."

--"Missä he nyt owat?"

--"Wäki on erästä isoa uudispeltoa muokkaamassa kohta tulewalle rukiin=kylwölle walmiiksi; toiset siellä ojaawat, toiset hajoittawat ojamutia ja huonoimmat polttelawat kantoja ja juurikoita pois pellolta."

--"Tulewatko he kotiin yöksi?"

--"Tulewat; he meniwät eilen ja tulewat tänä iltana."

--"Sielläkö owat poikainne waimotkin, koska ei niitä näy kotona?"

--"Siellä owat waimot ja wanhimmat heidän lapsistansa."

--"Teillä on omasta warasta riski työwäki."

--"On."

--"Oma wäkikö on raatanut uudispellon?"

--"Oma; he owat siellä olleet kynsi kansi koko kesän, paitsi niityn aikana."

Olisin pitkittänyt puhetta ukon kanssa enemmänkin aikaa, mutta hän oli niin harwapuheinen, ettei se menestynyt. Hän oli niin miettiwäisen näköinen, ikäänkuin häntä olisi rasittanut joku salainen waiwa ja huoli; siitä kai se tuli, ett'ei hän ruwennut mihinkään pitempiin keskusteluihin, wastasi wain kysymyksiini niin lyhyesti kuin taisi ja niin teki aina turhaksi minun puheille pyrkimiseni.

--"Te olette tainneet elämässänne kokea monta kowaa tässä talossa?" lausuin wiimein taas kysywisesti ukolle, ikäänkuin uudestansa hakien puhetta.

--"On, monta kowaa on koettu, mutta waikka kokee, eipä hylkää herra!" lausui ukko wakawasti, josta kuulin että hän on lukenut taikka kuullut jolloinkin Runebergin 'Saarijärwen Paawon.'

--"Mistä te sen lauseen olette kuulleet?" kysyin häneltä pikaisesti.

--"Nuorin poikani, Matti, hakee waikka maan=raosta käsiinsä kaikenlaisia kirjoja; hän jouto=aikoinansa lukee niitä minulle huwiksi, minä kun olen sokea, enkä sentähden woi itse lukea. Hän on paljon niidenkin lukemisella minua huwittanut, mutta kaikkein enimmäen hän on lohduttanut murheellista sieluani Jumalan

sanalla.--Matti on minun silmäni; Jumala olkoon kiitetty! kun minulla on toki vielä korvat itselläni."

--"Joko kauan olette olleet näkemätönnä?"

--"Toistakymmentä vuotta."

--"Kuinka meni näköne?"

--"Olin terwashakkuussa, siellä poukahti lastu silmäni, jonkatähden silmäni tulivat niin kipeiksi, että vihdoin meni näkö kumpaisestakin."

--"Lapsenne rakastawat teitä?"

--"Niin; lapseni rakastawat kalkan minua ja minä rakastan heitä."

--"Minun mielestäni ei olisi teillä syytä olla noin surumielinen, koska teidän ympärillänne on onnellinen perhe, jonka jäsenet toinen toistansa rakastawat", sanoin silloin ukolle.

--"Niin, onnellisia--tosiaankin onnellisia olemme siinä suhteessa, että koemme kaikki yhdessä kärsiä ja että rakastamme toinen toistamme, mutta perheen isänä on minulla kumminkin syytä suruuni. Useita katovuosia on ollut peräkkäin, joiden seurauksena on ollut pitkä=jaksoinen petäjäleiwän olo perheeni pöydällä; kruunulle on jouduttu welkoihin ja niitä nyt tahdotaan pois, weroja ei ole jaksettu omista waroista maksaa, on täytynyt ottaa lainaa, ja Linkilän Erkki hakee parast'aikaa meiltä saamisiansa. Kaikkia näitä poistaaksemme on koettu tehdä työtä ja ponnistella woimia, minkä on woitu, ja toiwo on ollut hyvä, sillä rehoittawat kaswit owat antaneet siihen syytä. Mutta nyt on jälleen ilma kolkko ja tuuli Pohjasessa, ja minä pelkään että halla taas tulee meille wieraaksi, ja jos niin käypi, niin silloin on kaikki toiwo mennyt! Silloin Linkilän Erkkikin warmasti ottaa saamisensa ryöstön kautta, ja kun vielä menee eläimet, joiden turwin on aikaan tultu näinä kowina aikoina, niin silloin on loppu käsissä. Hywä wieras! Eiwätkö nämä, kaikki yhtenä, anna perheen isälle syytä ollakseen surumielisenä ja harwapuheisena, jos kohtakin on sanottu: 'älkää surko huomisesta päivästä', ja 'waikka kokee, eipä hylkää Herra?'" Näin puhkesi ukko puhumaan.

Minä aloin jo laatia jotain lohduksen sanaa tuolle paljon kärsineelle ja kokeneelle ukolle, kun juuri samassa alkoi kuulua pihalta puheen=pälinää, ja silmätyäni ulos akkunasta huomasin, että työwäki nyt juuri tuli työstä. Tarkastaakseni ja huomatakseni oikein talonwäen keskinäistä suhdetta--warsinkin ukon ja muun wäen wäliä--ja tutustuakseni heidän luonteisiinsa, wetäysin ukon tyköä erilleni wähän pimeään nurkkaan, josta woi nähdä ja kuulla kaikki. "Papp=pa=pa", paniwat työ=asetten warret porstuassa, kun wäki niitä käsistänsä heitteli, ja samassa tuliwat he iloisen ja raittiin näköisinä tupaan. Ennen heidän tupaan=tuloansa ajattelin: "saapa nähdä, minkälainen tuo ukon silmä, tuo hänen niin rakas Mattinsa on? Onko hänellä sitä rakkautta ukkoon, mikä ukolla häneen?"

Pian kääntyikin huomioni erään--noin arwiolta seitsemäntoista vuoden wanhan--nuorukaisen puoleen: hän oli wartewa, solakka, walkeatukkainen, sinisilmäinen ja kaikinpuolin miellyttävän näköinen. "Tuohan se lieneekin ukon nuorin poika, Matti", ajattelin itsekseni.

Hän riisui kiireesti muraiset ja nokiset päällyswaatteet pois päältänsä ja riensi sitten isänsä luo, tarttui innokkaasti häntä kaulaan, siljoitteli sokean kuihtuneita kaswoja ja harmaita hapeneita ja sanoi: "onko teillä, isä, ollut täällä kotona ikäwä, kun me olemme wiipyneet kaksi päivää poissa kotoa? Woi kun se on paha, kun ette te näe lukea, sitten olisi teillä paljon hupaisempi."--Ennenkuin ukko oli ennättänyt mitään wastata, oli nuorukainen heittänyt isänsä kaulasta irti, mennyt takan luo ja ottanut päreeseen walkean. Sitten hän meni päällyswaatteensa tykö, otti sen powilakkarista ison tukon papereita, joiden kaikkien kanssa hän palasi isänsä rinnalle penkille istumaan ja sanoi hänelle: "taas minä olen saanut uutta lukemista, ja näissä on yksi runo niin mieluinen mielestäni, luultawasti sen tähden kun se koskee meihin niin paljon; sen nimi on: 'Talonpojan

salonki.' Sen lausun nyt heti tässä teille; se kuuluu näin:

"Kun tulee aamu maanantain, Ma, kontin selkään siwaltain Taas lähden korpeen koettamaan: Perheelle leipää hankkimaan.

Kun siellä päiwän ottelen Kanss' kiwien ja kantojen, Niin sieltä lähden lewolle Ja tulen metsäpirtille.

Ma rupeen siellä ruoalle: Karheelle sekaleiwälle; Ja lasken sitten lewolle, Pehmeelle pehkuwuoteelle.

Mun soitanton' on lintujen Wiserrys, humu honkien; Mun juoman' wesi lähtehen, Johonka tyytyy sydämen.

Se salonkini armas on, Sit' ole yöni lewoton: Muut' iloa en kaipaa, en, Ain' asti aamuun armaiseen.

Kun sitten kato kohtaapi Ja halla pellot polttaapi, Niin sydän silloin pakahtuu, Kun tyhjäks' jääpi perheen suu.

Muut säädyt täyden aina saa, mä sen, min milloinkin suo maa; Waan täysi multa waaditaan, Jos kohta kadon kowan saan."

Nuurukaisen noita säkeitä lausuessa, tarkastelin wanhuksen kaswoja: ne wawahteliwat ehtimiseen ja walottomat silmät muljahteliwat ikäänkuin olisiwat tahtoneet puristaa kyneleitä, mutta lieneekö kyynelten lähteet kuiwannut sama, joka niistä walonkin on häikäissyt, sillä kyneleitä ei näkynyt.

Mainittu runo olikin sitä laatua, ettei se suinkaan lohduttanut ukon hetkellistä sisäästä surua, päinwastoin toi se sen uudestaan ukon sieluun täydessä walossa. Mutta nuurukainen ei sitä älynnyt waroa innossaan, sillä hänkin tunsi, kuinka sywästi runoelma koski heidän olojansa.

--"Mikä kirja se on, jossa se on räntätty?" kysyi ukko pojaltansa.

--"Se on painettu Oulun Wiikko=Sanomissa", wastasi poika.

--"Mistä sinä sen olet kaiwanut?" kysyi taas ukko.

--"Minä juosta kapasin yönseutuna kylässä ja sain Mattilan Heikiltä lainata koko vuosikerran mainituita sanomia", wastasi poika innokkaasti.

--"Kuka sen laulun on tehnyt?" kysyi ukko.

--"En minä tiedä", sanoi poika.

--"Lienee hänet tehnyt kuka lieneekin, mutta sen minä tiedän, että hänellä on ollut elämän kokemusta. Hän on tunteensa osannut kirjoittaa paperille hywässä järjestyksessä meidänkin nähtäväksi; minä tunnen myös samallaista, mutta ne pysyvät täällä sydämessäni yksinkertaisina tunteina." Sen lausuttuaan ukko näytti waipuwan sywiin mietteisiin.

Sillä wälin muu wäki puuhaili mikä mitäkin: mikä riisui märkiä waatteitansa ja laittoi niitä kuiwamaan, mikä purki konteistansa pois rasioita, suolakopsia j.n.e. ja laittoi niitä järjestykseen; waimot taas, ensin riisuttuaan, ottiwat kukin pienokaisensa ja antoiwat niille luonnollista ruokaansa.

--"Minkälaiselta ilma tuntuu?" kysäsi viimein ukko, ikäänkuin unesta heräten, Matti pojaltaan.

--"Onpa se jotenkin kolkkoa ja tuuli oli pimeään asti Pohjaisessa, waan sitten se tyyntyi aiwan tyyneksi, mutta luoteelta näkyy toki nousewan paksu musta pilwi", wastasi Matti.

--"Jääksi jänkä on merellä, hyyksi lonka luotehella", sanoi ukko siihen.

--"Mitä, isä, luuletteko pakkasen tulewan?" kysyi poika vuorostansa.

--"Minä pelkään", sanoi wanhus ja huokasi raskaasti.

--"Ei siellä toki tule halla", sanoi poika.

--"Jospa se niin olisi!" toivoi ukko epäilevästi; sitten hän näytti taas waipuwan sywiin ajatuksiin. "Joko kuokkamaat tuliwat walmiiksi ojitetuiksi ja muutoin siiwotuiksi?" jatkoi hän wähän ajan päästä.

--"Jo", sanoi eräs ukon naineista pojista, "ei ne ole enää muuta kuin siementä wailla."

--"Onpa meillä taas, isä, kaunis, aiwan uusi wainio siementä odottamassa", sanoi toinen.

--"Mitenkä menneen kesäiset kuokkamaat ja muutoin pelлот näyttävät joutuneilta?" kysyi ukko.

--"Kuokkamaat ja muutoin pelлот owat joutuneet, että parin wiikon perästä owat kaikki leikattawia; kaswut owat wahwat ja tähkäpääät niin täysinäiset ja raskaat, että ne riippuwat melkein maassa asti. Kun ne säilyisiwät wielä pari wiikkoa hallalta, niin saisi silloin kaiketi kruunukin rästinsä ja Linkilän Erkki saamisensa, ja silloin katoaisi petäjäleipä pöydältämme, isä saisi silloin selwää leipää ja sitten mekin otamme 'awiisit'," ehätti siihen Matti sanomaan, joka lopulla puhettansa oli mennyt isänsä tykö, tarttunut hänen kaulaansa ja puheen lopetettuaan nyt innokkaasti siljoitteli hänen harmaata tukkaansa.

--"Jos wain niin käypi kuin olet toiwonut, niin saat ottaa waikka kahdet awiisit", sanoi ukko Matille ja koki hymyillä tuolle wiattomalle pojallensa, joka häntä niin wilpittömällä lapsen rakkaudella rakasti ja kunnioitti. Mutta pian kadotti ukko taas tuon hetkeksi saadun lohduksensa ja waipui entiseen synkkämielisyyteen, josta selwästi woi nähdä, ett'eiwät hetken ilot ja lohduukset woineet karkoittaa hänen sydämestänsä sitä pelkoa ja painoa, jonka elämän koulu oli sinne istuttanut. Kun hän oli hetken aikaa istunut siinä mieltiwäisessä ja umpi=mielisessä asemassa, wirkahti hän taas: "mutta jos wain nyt tulee halla, millä sitten kylwetään ja mitä syödään?"

--"Me leikkasimme joutuneimmista paikoista--pelosta, että halla tulisi --ja niin on meillä siemen warattuna, waikka ette te, isä, käskeneetkään meidän leikata, jos lienemme tehneet wäärin", sanoi siihen eräs ukon naineista pojista.

--"Te olette tehneet toimellisesti, waikka en huomannut teitä siitä muistuttaa, kun lähditte uudispellolle työhön, sillä ilma oli silloin kaunis. Jumalan olkoon kiitos! kun siemenkään on toki tallella", lausui ukko.

Talonwäki nyt wiimein huomasi wieraan, eikä silloin enää puhetta puuttunut. He oliwat hywin uteliaita ja tiedonhaluisia tietämään sekä kunnallisia että waltiollisia kuulumisia, warsinkin Matti, joka koko puheemme ajan istui wieressäni ja näytti ikäänkuin nielewän jokaisen sanan.

He tekiwät useita tarkkoja ja asiaan kuuluwia kysymyksiä puheemme ajalla, eiwätkä näkyneet olewan ollenkaan semmoisia ihmisiä, jotka olisiwat sokeassa omassa rakkaudessaan heti häpeemättömästi walheeksi ajaneet asiat, jos heille jotakin semmoistakin puhui, jota he eiwät ennen olleet kuulleet ja käsittäneet--ei, waan he näkyiwät todella koettawan käsittää asiain todellista laitaa. Selwästi huomasin, ettei itse ukko eiwätkä hänen wanhimmat poikansakaan olleet lukemisen kautta saaneet minkäänlaista oppia; nuoremmassa pojassa, Matissa, oli wasta lukuhalu puhjennut tositarpeeksi. Mutta kaikissa muissakin oli silmin=nähtävästi kaipaawa henki, joka haki tyydykettä.

Puheen loputtua rupesi talonwäki niukalle illallisellensa ja minulle oli kamariin laitettu illallinen erilleen,

waikka olin aiwan wennon wieras; niin wieraanwaraisia he köyhyydessäänkin oliwat! Waikka käwi säälikseni, en kuitenkaan hennonut kieltää heidän hywää tahtoaan, waan menin illalliselle. Syömisen jälkeen näkyi uupumus ja wäsytys walloittawan kaikki; päiwän waiwat ja ponnistukset rupesiwat waatimaan korwausta kadotetuista woimista; kaikki wäki rupesi hankkimaan itseänsä lewolle, ja minulle tehtiin wuode tupaan, johon minut toimitettiin maata. Pian oliwat kaikki unen wirwoittawassa helmassa, joka on niin suotuista waiwoista wäsyneille raajoille, ja muuta ei kuulunut kuin nukkuneiden kuorsaaminen ja raskaat hengitykset, ja taulultansa mustuneen wankan seinä=kellon yksitoikkoinen naksutus. Minulla on se paha wika, etten saa unta oudoissa paikoissa ja oudoilla wuoteilla; niin käwi nytkin. Waikka kuinka olisin koettanut herutella, unta wain ei tullut. Talonwäen luonne ja heidän elämäkokemuksensa pyöriwät wain kokonaisena kuwana mielessäni: jos heillä olisi ollut nuoruudesta pitäen hyödyllistä lukemista, olisikohan heidän asemansa juuri tämmöinen? Matti oli sattumalta saanut hyödyllistä lukemista, se oli waikuttanut; siemen oli sirahtanut hywään maahan ja siellä itänyt ja orastanut, mutta toinen kysymys oli se: kohtaako tuotakin kaunista orasta turmelushalla? Pitääkö hänen heränneen lukuhalunsa waipua ja nujertua--kuihtua ja kuolla sen niukan elämän tarpeitten alle, jonka hallalle tawallista arempi talonsa heille tarjosi? Jos nyt taas tulee halla ja korjaa yhdellä iskulla pois kaikki nuo moniwuotisten waiwain ja ponnistusten hedelmät, joita niin halulla oli toiwottu, huolimatta waiwoista, wastoinkäymisistä ja alati nurkuwasta nälästä; woi, woi! Mattikaan ei saisi silloin "awiisejansa", hänen kaipaawa henkensä jäisi kitumaan ja koko perheen nälkä tulisi silloin yhä ankarammaksi welkojaksi; kukatiesi yhtä hätäiseksi kuin Linkilän Erkki; kukatiesi he waipuisiwat epätoiwoon.

Jos heillä kumminkin olisi ollut aikanansa enemmän oppia ja tietoa, olisiwathan woineet saada lainaa, raiwatakseen niin likellä wiljelyksiä olewan suon, joka niin usein tuotti hallan ja tyhjäksi teki heidän parhaatkin toiwonsa ja ponnistuksensa. Jos he tuntisiwat kylwöheinäin wiljelyksen, eiwätköhän he olisi kääntäneet maanwiljelystään siihen suuntaan, niin epäwarmalla kannalla kuin heidän oli, ja olisikohan heidän kohtalonsa silloin niinkuin se nyt on? Jos, jos ja kukatiesi, oliwat kaikkein ajatusteni johtona, ja noiden johtamat ajatukset ja kuwittelemiset pyöriwät alati päässäni, ja unta ei tullut; niin raskaasti painoi mieltäni kansalaisteni sekä henkinen että aineellinen toimeentulo. Eipä ainoastaan sen talonwäen, waan koko kansamme tila astui täydessä haamussaan, yksin yöllä walwoessani, silmäin eteen. Olin talonwäessä huomaawinani koko kansamme kuwan, sen kärsimiset ja taistelut. Olin huomaawinani ukon pojissa koko suomalaisen sitkeyden ja kestäwyyden, kun he oliwat niin uskomattomia, ettei halla suinkaan nyt tule, ja näyttiwät niin lewollisilta ja yhtäkaikkisilta koko asian suhteen, niinkuin se olisi wain tawallista. Ainoastaan ukko näkyi osaawan pahaa pelätä, sillä häntä ajan koulu jo oli kylläkseen saanut pehmittää. Tuntuipa mielestäni, että hallan olisi pitänyt heltyä sääliwämmäksi kansamme ja tuota nukkuwaa ukkoa kohtaan, jotka jo niin paljon oliwat saaneet kärsiä hänen liika tiheistä wieraisilla käynneistänsä. Noita kaikkia mietin niin kauan kunnes ajatukseni käwiwät sekawiksi ja hajanaisiksi, ja wiimeinkin waiwuin unen helmaan.

Kun unet ihmisellä tahtoiwat olla aina semmoisia, minkälaisia ajatukset owat walwoessa olleet, niin minunkin uneni tuliwat ajatusteni kaltaisiksi. Minä olin olewinani käwelemässä ulkona elokuun puoliwälissä. Taiwas oli niin kirkas ja selkeä. Rehewät kaswut seisoiwat suorina ja hiljaisina, ikäänkuin odottaen jotakin tulewaksi, ja suuret kyynelpisarat tippuiwat niiden korsiä myöten maahan; ne oliwat niin hiljaa, etteiwät tohtineet hengittääkään, ja näyttiwät pelkääwän jotakin. Silloin kaukaa Pohjoisesta, tunturien takaa rupesi näkymään kuun lempeä, täysinäinen muoto; loin katseeni sinne päin. Silloin huomasin minä, että kuun kanssa yhtä matkaa matkusti korpikuusen pituinen äijä, niin walkea luin lumipurku. Hänen päällänsä oli jäinen takki, jonka hihat ja palteet oliwat koristetut jääkynttilöillä. Hänellä oli kauhean paksu parta ja niin pitkä, että ne ulottui polwiin asti; parta ja silmä=ripset oliwat kaunistetut monenkaltaisilla jäähelmillä ja puikuloilla, jotka kuun walossa näyttiwät monen wärisiltä; samoin oli koristettu hänen melkein maatawetäwä tukkansa. Hänen käsissänsä oli kauhean suuret hyiset kintaat ja jaloissansa jäiset kengät; päässä oli hänellä jäästä tehty lakkki, niin suuri kuin muuripata. Kun he kulkiwat yhtä matkaa, kuulin minä heidän keskustelewan keskenänsä: "älä lähde minun kanssani matkaamaan", sanoi kuu kumppanilleen, "teet nyt paljon pahaa käynnilläsi minun kanssani ihmislapsille tuolla maan päällä; he eiwät soisi sinun nyt tulewan; he tuntewat sinut entisistä käynneistäsi; he sanowat sinua hallaksi."

--"Tuo hyinen ukko on siis halla; minäpä kahon häntä oikein tarkkaan", ajattelin minä ja kylmä wäre käwi

koko ruumiini läwitse.

--"Wähän minä heidän wahingoistaan huolin, minä teen mitä on tehtävä, huolimatta kenenkään neuwoista ja waroituksista. Minä olen pohjatuulen nuorin poika, ja nyt on juuri ne aika, jolloin minä kuljen; elää minäkin tarwitsen", lausui halla ynseästi.

--"Hae elatukseni pohjan=nawalta, jäämerestä, tunturien harjoilta, mutta älä ihmisasunnoista, joissa sinä tuotat niin paljon turmiota, ja heitä matkasi tänne sopiwampaan aikaan, jolloin ei ole wieraisilla olostani niin paljon haittaa. Silloin saat kylläksesi työtä, saat sulkea lainehtiwat meret ja järwet sylihisi, kouristaa wirtojen ja koskien kowat kuohut liikkumattomiksi ja jäätää newat ja suot, maat ja puut yksiksi jääkyntilöiksi; jääpä työtä: heitä tämä retkesi tekemättä", pyysi taas tuo lempeä kuu.

--"Kaikki ne edut ja työt, joita olet luetellut, owat wanhimman weljeni työtä ja siis kuuluwat hänen vaikutusalaansa; hänen nimensä on pakkanen ja hän kyllä tietää mitä hänellä on tehtävänä, kun hänen aikansa tulee. Minä kulen edellä, hän tulee perässä, ja aina minun käyntini tarwitaan ensin, ennenkuin hänen työnsä woiwat menestyä, ja nyt minä olen ensimmäisellä matkallani tänä syksynä ja sitä ei estä mikään", sanoi halla uhkamielisesti ja pudisteli ja huuhtoi hyistä leweätä takkiansa niin rajusti, että suuri parwi kuuraa leyhähti siitä ilmaan ja laskeusi maanpinnalle, josta kylmä huhahdus tuntui minuunkin. Minun teki mieleni huutaa hallalle: älä tule tänne saattamaan kurjuutta meille, mutta samassa huomasin, että hän on niin itsekästä laatua, ettei häntä käy esteleminen. Nyt halla juuri tuli sen talon tiluksille, jossa ma yötä olin.--"Älä tule turmelemaan tämän talon kylwöjä", karjasin minä hänelle. "Matti ei saa awiiseja ja wanhan, sokean, waiwan nähneen ukon täytyy syödä vielä petäjäleipää, kruunu ja Linkilän Erkki tahtowat welkansa ja koko perheelle tulee surkea kurjuus", mutta halla ei tuosta minun hädästani piitannut mitään, tuli wain talon tiluksille, heilutti rajusti jäistä takkiansa, laskeusi sitten ikäänkuin suullensa ilmassa wainioin yli ja henkäsi siinä niin suurella woimalla, että se tuntui joka paikkaan. Kaikki kaswit seisoa sojottiwat suorina ja kankeina ja niissä riippuwat kastepisarat muuttuivat jäähelmiksi, kauhea sumu ja härmä täytti ilman ja maan, ja harmaa kuura alkoi peittää maan. "Woi hywä Jumala", äyhkäsin minä unissani hätäyksissäni niin isosti, että heräsin omasta äänestäni. Uneni oli minuun tehnyt sellaisen vaikutuksen, että koko ruumiini wapisi ja wärisi siitä kauhusta, jonka ma näin, enkä woinut isoon aikaan itseäni liikuttaa. Koko talon wäki nukkui vielä raskaasti, waiwoistansa wäsyneenä. Aurinko oli juuri noussut. Minua kowin waiwasi uneni näkö ja ajattelin: olisikohan ukon aawistus käynyt toteen? Kahdenlainen syy pakoitti minut nousemaan ylös: aurinko on nyt jo noussut ja siis näkee jo lähteä taipaleelle. Ensin tarkastettuani miten tuolla ulkona asiat owat, pu'in siis päälleni ja lähdin ulos. Heti kartanolle astuttuani huomasin, että siinä oli wahwasti kuuraa. Se näky teki niin kipeää sydämelleni että maailma musteni silmissäni, sillä olinpa itsekin monta kertaa saanut tuta hallan vaikutuksia. Halla olikin ollut yöllä niin kowa, että se saattoi ulottua minunkin kotiini, koko pitäjääseen--lääniin, ehkäpä koko-- Suomeen; mutta ei omani eikä kenenkään muiden kohtalo minua niin huolettanut kuin yötalon, ja surumielin käwelin likimäisille ohra= ja perunapelloille. Koettelin niiden päitä ja warsia, ne oliwat jäässä niin että poikki meni wät sujuttaessa; palasin niiden kanssa kartanolle. Kun ma siihen pääsin, kuulin tuwan owen käywän; seisahdin siis odottamaan ketä sieltä tulisi. Silloin näin omituisen näön: sokea ukko, waatetettuna, tuli tuwasta porstuaan ja siitä kartanolle. Keskelle kartanoa päästyänsä kyyristyi hän maahan ja koetteli siinä jäätynyttä ruohoa. Niinkuin olisi saanut käärmeen piston, hyppäsi hän siitä ylös ja huudahti: "Herra Jumala! kaikki on mennyt." Sitten hän lähti käydä horjumaan portaita kohden, joille ei hänellä ollut woimaa nousta muuten kuin nelinkontin. Seinän tykö päästyänsä kompuroitsi hän seisaalleen ja alkoi seiniä myöten hiipiä tupaan; minä seurasin hänen tietämättänsä jäljessä. Kaikki wäki nukkui sikeässä unessa. Tuwan keskilattialle päästyään sanoi ukko sydäntäsärkewällä äänellä: "nouskaa ylös, älkääkä maatko unta näin rauhallista: wihollisemme on taas tullut ja häwittänyt kaikki; kaikki on mennyt, kaikki on kadotettu: työt, waiwa, hiki, wäki, toiwo; kaikki, kaikki on mennyt." Ei ukkosen salaman isku olisi enempä waiuttanut huoneessa olijoihin, kuin tuon wanhan, sokean ja paljon kokeneen perheenisän sydäntä särkewä aamuterwehdys. Kaikki kapsahtiwat wuoteiltansa ylös ja pukiwat kiireesti päällensä; lapsetkin heräsi wät siitä melusta. Heistä ei yksikään mennyt ulos katsomaan, sillä ukon sanat oliwat heille kylliksi, waan he istuivat alakuloisina ympäri huonetta.

--"Mitä nyt syödään?" sanoi eräs ukon wanhemmista pojista huoaten.

--"Syöminen syömissäkin, waan entäs kruunun rästit?" muistutti siihen toinen.

--"Entäs Linkkilän Erkki?" säesti kolmas.

--"Woi, woi! minä en saakaan awiiseja", päiwitteli Matti.

--"Leipää, leipää! meillä on nälkä", huusivat lapset ja kämpiwät ukon syliin.

--"Hywä Jumala noita wiattomia raukkoja! Mitä hekin vielä saanewat kärsiä?" sanoi ukko säälien lapsia, ja hänen kaswonsa wärähteliwät ja aaltoiliwat suonon=wedon tapaisesti.

--"Jumala on meidät hyljännyt", sanoi wanha mummo tuskin kuultawasti.

--"Niin! Jumala on meidät hyljännyt; kaiken saa heittää siihen", sanoi ukko epätoivoissaan.

--"Waikka kokee, eipä hylkää Herra", ehätti Matti siihen sanomaan. "Ettepä te, isä ja äiti, taas muistakaan Saarijärwen Paawoa; eipä hänkään langennut epätoivoon, waikka kyllä koki. Onpa taas toki terwaksia! koetetaan vielä ponnistella; kyllä minä koen olla awiiseitta!"

--"Sinulla on, lapseni, luja mielenlaatu", sanoi ukko ja hymyili surullisesti.

Kun minun tarkoitukseni oli matkustaa, hankin minä itseäni lähtöön. Sydämelliset jäähywäiset otettuani perheeltä, sanoin minä Matille, häntä hywästi jätellessäni, ettei hänen tarwitse olla "awiiseitta", kun wain nimittää mitä hän mieluimmin haluaa, sillä minä tilaan ne hänelle ja hänellä ei ole muuta tekemistä kuin noutaa ne aina pappilastaan. Matti tuosta niin ilostui, että hän hyppeli ja hykersi käsiänsä ja tarjoutui heti minua saattamaan. Hänellä ei ollut aineellisia waroja awiisein saamiseksi, mutta hän antoi mitä hänellä oli: nuoruutensa woimia. Matista näytti nyt kaikki niin waloisalta ja lupaawalta, kuin ei ikinä olisi hallaa ollut, ja hän määräsi awiiseiksensa Oulun Wiikko=Sanomat, joihin hän jo oli perehtynyt. Lähdimme siis matkaan. Opas olikin hywin tarpeeseen, sillä sydänmaan polut oliwat hywin sekawia ja eksyttäviä. Hän lähti kanssani aina parin neljänneksen päähän. Koko taipaleen kuljimme hywin werkalleen, sillä puhetta oli paljon. Puhelin hänelle waltiotalouden perustuksista, keinollisen heinän wiljelyksen hyödystä ja kehoitin heitä hakemaan kruunulta lainaa likellä taloansa olewan, hallaa tuottawan suon wiljelemiseen, johon annoin hänelle yleisiä neuvoja ja wiittauksia; hän näytti ikäänkuin nielewän jokaisen sanan niistä kyllä waillinaisista tiedoista, joita woin hänelle antaa. Kun matkan pää tuli Matille, istuimme vielä kauan mättäällä ja puhelimme. Sydämellisesti vielä kättä puristaen erkausimme me, ja Matti lähti kotiinsa päin. Hän ei näyttänyt koko matkalla ollenkaan huomanneen, että maa oli vielä wahwassa kuurassa, ja että matalimmat wesipaikat oliwat jäässä ja rapakot roudassa. Niin kauan kuin näin, katsoin hänen peräänsä. "Jos" ja "kukatiesi" pyöriwät silloin mielessäni, ja lähdin yksin jatkamaan matkaani.

Kun tulin kyläisiin kyliin, pian tuli selwille, ettei halla ollutkaan rajoittunut ainoastaan yötalooni, waan kaikkialla näkyiwät kaswit olewan lupalla=korwin. Perunain warret oliwat aiwan mustilla ja rutistuneet maata myöten, ja imelä haju täytti ilman. Pian alkoi myös kuulua, että usea maakunta oli saanut kokea samaa. Waikka kohtakin tunsin, että paljon, paljon ihmisiä oli joutunut tuon kowan wieraan käynnistä paljon kärsimään, oli kumminkin tuon yötaloni kohtalo eläwänä kuwana silmiäni edessä Mattinensa, jolle minä jo samalla matkallani tilasin Oulun Wiikko=Sanomat; ostin ja lähetin hänelle myös useita hyödyllisiä kirjoja. Tuo kuwa ei lähtenyt koskaan pois mielestäni; päätin sen jolloinkin kyhätä paperille--joka aikomus wiipyi kauan aikaa toteutumatta--ja sille tulisi nimeksi "Halla=aamuna".

* * * * *

Edellisestä tapauksesta oli kulunut liki kymmenen vuotta. Eräänä syyskuun iltana astui pitkän=solakka mies kamariini. Hywän=illan sanottuansa astui hän terwehtimään minua, jota tehdessään sanoin: "ette taida minua

enää tutakkaan." Wieras näytti minusta semmoiselta, että hänet olisin jolloinkin ennenkin nähnyt, mutta en ollut muistaa kuka ja missä. Towin muistiani pinnistettyäni huomasin äkkiä että ka, ukon Mattihan se on! Uusi sydämellinen kädenpuristus seurasi tuota uutta tuttauuutta. Minä kehoitin Mattia istumaan ja panemaan piippuun. Matti sanoi olleensa täälläpäin kulussa asiainsa tähden eikä saattaneensa olla käymättä minua tervehtimässä, vaikka vähän wäärääkin tuli. Matti sai ruweta kotiasioitaan kertomaan: hän oli saanut laittamani Oulun Wiikko=Sanomat ja kirjat. Sattumalta oli hän tawannut Uuden Suomettaren, jonka hän heti tilasi. Molemmat owat siitä asti häntä uskollisesti seuranneet. Hänen kirjastossaan on nyt jo useampia kymmeniä niteitä, joita hän vuosittain lisää warainsa mukaan. He owat hakeneet ja saaneet kruunulta lainan likellä taloa olewan suon wiljelemiseen, joka on nyt ihanana heinämaana, ja muuten he owat ruwenneet kylwöheinan wiljelykseen, jonka tähden karjaa on kahta wertaa enempi. Tilukset owat tulleet lujemmiksi, ettei halla nyt pane useammin kuin muuallakaan. Ukko elää wielä ja hoitelee lapsia; hänen ei tarwitse enää syödä petäjäleipää. Kun sanomalehdet tulewat, pitää hänen saada joka numero kuulla; samoin muutkin uudet kirjat. Äiti ja kolme wanhimman weljen lasta owat kuolleet. He asuwat yhdessä kaikin ja tekewät työtä yksimielisesti, ukon ohjatessa, jolle kaikki owat kuuliaiset. Ukko muka muistelee usein minua ja pitää heillä käyntiäni Jumalan sallimana! Samaa mieltä on muka Matti itsekin. Hän on nainut ja hänellä on kolme lasta. Wuosi takaperin walitsiwat kuntalaisensa hänet kunnallis=lautakunnan esimieheksi, jota wirkaa hän on sitten hoitanut ja jonka asioilla hän nytkin on. Kun hän on itsekin lukemisen kautta saanut niin paljon hyötyä, niin on hän toimittanut muillekin lukemista siten, että on perustanut kuntaansa lainakirjaston.

MÖKIN MAIJU.

Pohjanmaa on melkein yhtä tasankoa, jonka halki juoksee monta mahtawaa ja wäkwää wirtaa. Nuo wirrat saawat alkunsa enemmiten maanseläntheistä, mutta jonkun alkulähteet owat aina maanseläntheen toisellakin puolen. Sieltä ne sitten melkein yhtäsuuntaisesti, wesirikkaina, uljaina ja wallattomina wirtaawat ja usein jyrkkien putousten ja kannasten ylitse hyppien ohjaawat kulkunsa Pohjanlahteen. Nuo wirrat owat useinkin suurena apuna Pohjanmaan huonoille kulkuteille, sillä niitä myöten lasketaan ylimaasta kesäaikana paljon pölkkyyä, hirsilauttoja ja summattomasti terwoja. Päätä huimaa oudon rannalta katsojan, kun nuo terwojen laskijat pitkällä wenheillänsä tulla kiitawät kosken kowia kuohuja alas. Nuo rohkeat laskijat peittäytywät wäliin koskien kowiin kuohuihin katsojan silmistä, ja kauhistuksella huudahtaa hän, että nyt he meniwät Wellamon utuhelmoihiin ikipäiwiksi. Hän kokee pinnistää näköaistiansa, keksiäkseen, eikö heidän jäännöksiäänkään näkyisi jossain weden pinnalla uiskentelewiksi, ja--kah kummaa! tuoltahan he keikahtiwat aiwan eheinä, kaikin terweinä ja eläwinä näkösalille, ja mikä wielä kummempaa: heidän wenheensä ja lastinsakin owat aiwan eheinä, ja pitkittäen tuota hurjaa wauhtia, seisoo perämies wenheen perässä ohjaten pitkällä melallansa kulkua, ja niin kiitawät he nuolen nopeudella yhä eteenpäin.

Näiden wirtojen warret owat enemmiten wiljelykselle kelpaawaa maata, jonkatähden kylät ja pitäjät owat noiden jokien warsilla; wirtojen wälillä olewilla, yhtäsuuntaa niiden kanssa juoksewilla mataloilla maanseläntheillä olewat maat owat melkein asumattomia. Komeat ja uhkeat owat useinkin kylät ja talot tuommoisen wirran warrella ja komeat owat myös nuo awarat wiljamaat, joita useinkin on niin laajalta yhteen tekoon kuin silmä kantaa. Komea on myös käwellä kesäaikana noita wirtojen warsia, siwu uhkeiden talojen, jotka kahtapuolta seisowat liki toisiansa, ja halki hywästi järjestettyjen wiljawainioiden, joissa peltojen ojat suurina ja suorina risteilewät pitkin ja poikki wainioiden, jakaen siten suuret alat säännöllisiin peltosarkoihin, joissa wuorollansa kauniisti kaswawa laiho ylpeänä rehottaa ja lainehtii.

Mutta näkee tässä joskus toisiakin näköjä. Kun syystalwi sattuu olemaan wähäluminen, ja jos pakkaset owat silloin kowat, jäätywät jäät alinna noin kolmea jalkaa wahwoiksi. Jos wielä sattuu talwen pitkään satamaan paljon lunta ja kesän tulo myöhästymään niin useinkin silloin tulee iso tulwa. Pohjolan pitkäät päiwät sulattawat silloin katkeamatta lunta, ja wesi paisuu useinkin sanomattoman nopeasti ja murtaa liikkeelle ensinnä koskista nuo wahwat jäät, jotka sitten paljon weden kanssa ajautuwat koskien alla olewien suwanteiden niskaan läjään, ja siinä ne wäkwän wirran woimasta patoutuwat pohjaa myöten tiheäksi tokeeksi, joka nostaa ennestäänkin jo paljon weden wieläkin korkeammalle. Useat noista suwanteista owat niin jäykkiä, että woiwat järkkymättä seisoa kaukaa ylempää tulewien jäiden edessä, jonkatähden siihen

tawallisesti kokoontuu semmoinen jäävuori, ettei luulisi muualla maailmassa jäitä olewankaan. Nuo tuommoiset jäykät luonnon woimien wastustajat owat sentähden niin wahwat, että niillä on joku edullinen asema. Usein silloin yltyy wesi niin, että se nousee yli äyrästensä ja alkaa juosta läpi kylien, peittäen kaikki tasankomaat yhdeksi mereksi. Silloin on taloissa paha hätä. Eläimet nawetoissa mölisevät, sillä wesi on tunkeutunut sinnekin niin, että ne seisowat wedessä polwia myöten. Useinkin on raawaat pitänyt nawetoista wiedä tunkiolle ja lampaat nawetan ylisille j.n.e.; sillä semmoisilla tasangoilla ei ole saatawissa mitään mäkeä tai korkeaa paikkaa, johon woisi mitään wiedä. Aitoista kannetaan eloa ja mitä tarpeellista on parwelle, taikka wenheillä kuljetetaan johonkin muuhun suojapaikkaan. Wesi tunkeutuu asuinhuoneisiinkin: lattiat nousewat kohoksi, huonekalut kaatuwat, lapset owat nostetut uunin päälle, ja siinä on hätää ja hÄlinää. Kun hätä on korkeimmallaan, rientävät naapurit sinne wenheillä awuksi.

Kun jääpatojen päällä olewa paino tulee wiimein kowin wäkewäksi, täytyy lujankin paikan wihdoin antaa perään. Silloin lähtewät hirmuisen suuret jäälohkareet liikkeelle, mutta ennenkuin ne pääsewät pitkin wirtaa alaspäin kulkemaan, näyttävät ne ikäänkuin taistelewan keskenään, sillä yksi menee yhtäänne, toinen toisaanne, yksi lykkää yhtä, toinen toista, ja wäliin wääntyy kauhean laajoja ja paksuja jäälewyjä syrjällensä ja painuu siinä asemassaan pohjaa kohden, ikäänkuin näkymätön woima ja käsi niitä johtaisi ja sowitteleisi. Wiimein lähtewät ne kaikin yksissä neuwoin ryntäämään alaspäin, ja wahwat jäät suwanteissa paukahtelewat, ja suurina suwanteitten lewyisinä lewyinä lähtewät ne wäkewämpänsä edeltä liikkeelle, yhtyen jälkimäisten kanssa yhteen joukkoon, tehden taas jossain sopiwassa paikassa uuden padon ja uuden hädän. Kun nuo jääpadot puhkeawat, saawat ne suuria tuhoja aikaan kulkiessaan: ne wiewät mennessään koskien rannoille raketut myllyt, likellä wirtaa owelat niityladot, kaatawat aidat, ja suurissa roukkioissa rynnistävät ne peltowainioille, joissa ne sitten wiikkokausia makaawat sulamattomina, sillä tawallisesti jääwät ne sinne, kun wesi alenee jääpadon puhjettua. Usein wie wesi ja jäät pelloilta lantakuormat, joihin on niin monta päiwytyötä menetetty ja jotka owat maamiehille niin wälttämätön elämän ehto. Wieläpä wie wesi wäliin kokonaisia aloja peltoakin, niin ettei tulwan laskettua ole muuta jäljellä kuin sywä lampi; sillä maa on mennyt ojen pohjia myöten tiehensä teille tietymättömille, mutta kumminkin johonkin toiseen paikkaan, auttaaksensa siten tuota hitaasti tapahtuwaa maan muodostumista.

Woi kuinka pieneltä ja kelwottomalta ihminen näyttää tuon luonnon suuren työn ja woiman rinnalla!--

Waikka nuo tulwat owat useinkin noin kauheita, niin harwoin kuitenkaan hukkuu niissä ihmishenkeä, sillä he tietävät olla waroillansa; mutta esimerkkejä ei kumminkaan puutu, että niinkin on käynyt.

* * * * *

Erään tuommoisen Pohjanmaan wirran rannalla, kuohuwan kosken partaalla on wankka talonpojan talo. Talon asukkaat owat ammoisista ajoista olleet warakkaat. Herra on antanut siunauksensa kaikille talon wäen yrityksille monessa miespolwessa, sillä he pelkäsiwät ja rakastiwat häntä. Sillä ajalla, jolta kertomus on, ei talon isännällä ja emännällä ollut muita lapsia kuin yksi poika, jota he kaswattiwat ja hoitiwat niin hellästi kuin silmäteräänsä. Jo aikaisin istuttiwat he poikaansa Jumalan pelkoa, ja poika kaswoi hywissä tawoissa ja yleisesti kunnioitettuna, terweenä ja raitisna täydeksi mieheksi. Hän oli nyt päässyt siihen ikään, että hänen tuli walita waimo itsellensä, sillä hänenkään ei ollut yksinänsä hywä olla.

Sehän on tietty asia, ettei suinkaan puuttunut neitoja, jotka halukkaasti loiwat silmänsä tuohon warakkaaseen ja siweään poikaan, eikä niitä vanhempia, jotka sydänpäpysensä olisiwat suoneet tuon tietyn onnen omistajaksi, ja yhtä ja toista kuiskaeltiin kylässä "Koskelan Jaakon" tulewasta morsiamesta. Mutta Koskelan Jaako--sillä sehän se oli talon ja pojan nimi--hiljainen ja siwo luonnostansa, ei pitänyt noista kylän huhuista mitään lukua, sillä hänellä oli omat ajatuksensa asiasta.

Lähellä Koskelan taloa oli pieni mökki, jonka asukkailla oli Maija niminen tytär, muiden monien lastensa joukossa. Tuo se oli, jonka kanssa Jaako oli jo lapsesta pitäen oppinut jakamaan sekä ilonsa että surunsa; tuo se oli, joka asui rakkaana nytkin Jaakon sydämessä ja vaikutti siellä sen, ettei hän näyttänyt näkewän eikä

kuulewan mitä kylällä kuiskaeltiin hänen tulewasta kumppanistaan.

Mökki oli pieni ja halwannäköinen, mutta Jumalan pelko ei häpeä asettua huonoonkaan majaan, kun wain sydämen pelto on sen asukkailla hywästi muokattu ja ruokottu, että hän saattaa niihin ottaa asumasijansa. Niin oli tuossakin mökissä laita; sen asukkaat oliwat hurskaita ihmisiä ja kaswattiwat lapsensa Jumalan pelwossa ja ihmisten häwyssä, Sillä jolla ei ole jälkimäistä, ei hänellä ole edellistäkään. Mökin isäntäwäki koki päiwytyöllään elättää monilukuista lapsijoukkoaan, sillä heillä ei ollut muuta maanwiljelystä kuin joku peltotilkku kallion loukeroissa, joissa he wiljelivät perunoita, eikä heidän mökkinsä asema tarjonnutkaan edullisempia wiljelysaloja, sillä kowan kosken takamaat oliwat kallioisia ja kiwikoita. He tekiwät työtä lastensa ja oman toimeentulonsa eduksi, ja mitään erinomaisempaa hätää ei tullut, sillä työtä oli kaikin ajoin, jos ei kaikiste niin hyödyllistä ja tuottawaakaan.

Waikkei tuo mökin ulkonainen asema eikä sisällinen warallisuuskaan ollut mikään loistawa, sillä köyhyys, pienuus ja mataluus pisti niistä esille, wallitsi kuitenkin mökin sisällä rauha ja rakkaus, ja sen asukkaat tyytyiwät onneensa, eikä kukaan ollut kuullut heidän koskaan nurkuwan, että Onnetar oli heille niin wähän suonut ajallista tawaraa. Tuosta asukasten sisällisestä rauhasta ja onneensa tyytywäisyydestä seurasi itsestään, että mökin huoneitten sisällä ja ulkona wallitsi hywä järjestys ja puhtaus, ja heidän lapsensa käwiwät aina puhtaissa ja eheissä, waikkakin wäliin paikatuissa waatteissa.

Semmoisessa paikassa yleni ja kaswoi "Mökin Maiju"--joksi häntä sanottiin--niinkuin ruusu karussa maassa. Waikkei Onnetar ollut hänelle suonut mitään ajallista tawaraa, oli hän suonut sitä enemmän hänelle puhtautta, siweyttä, kainoutta ja kauneutta. Kun hän aika=ihmisenä ilmestyi kylän nuorikkoin joukkoon, oli hän aina omatekoisissa, puhtaissa ja somissa waatteissa. Hiljaisena ja ujona oleskeli hän syrjäpuolissa, mutta sieltä hän loisti kuitenkin niinkuin purppurareunainen pilwen hattara kesäauringon noustessa tai laskiessa. Kylän wäki ei tuosta muuta tiennyt, kuin että se on "Mökin Maiju", mutta Koskelan Jaakko kyllä tiesi mihin tyttö wielä kerran kelpaisi, jos Jumala sen soisi, waikka se oli wielä salaisena ja kaukaisena toiwona hänen sydämessään, sillä eiwät he olleet wielä toisillensa mitään ilmoittaneet.

Aika kului, ja itsekullekin asialle tulee kerran päänsä, niinpä Koskelan Jaakonkin toiweille.

Kun Jaakon isä huomasi poikansa hywinkin jo olewan siinä iässä, jolloin hänen sopisi ruweta kumppania itsellensä walitsemaan, ja että hän pysyi aina wain mykkänä ja kylmänä kaikille tarjouksille ja vastaamatta kaikille esittelemisille ja huhuille, tuli hän asiasta huolestuneeksi. Sentähden kutsui hän Jaakon eräänä päiwänä puheellensa kahden kesken ja otti siellä asian esille. Isällä oli pojallensa omasta mielestänsä hywin otollinen tarjous, erään rikkaan talon hywämaineinen ja komea tytär, joka wielä oli tuowa isot perinnöt tullessaan. Tuon esitti nyt isä pojalleen, ennen jo puhuttuaan asiasta neidon iän kanssa.

Mutta saipa isä silloin kuulla kummaa! Tuo ennen niin hiljainen ja nöyrä poika teki asialle rohkean käännöksen, siten että hän wähääkään ujostelematta sanoi: "Mökin Maiju on minua warten syntynyt, ja jos en minä häntä saa omakseni, olen ikäkauteni ilman, sillä minun sydämessäni ei ole sijaa kenellekään toiselle."

"Mökin Maiju!" kummaili isä hämmästyksissään ja hänen kaswonsa huomattawasti synkistyiwät, sillä luultawasti ei ollut kertaakaan hänen ajatuksiinsa astunut, että hänen Jaakkonsa niin matalalle katsoisi.

"Niin, eikä kukaan muu", anoi Jaakko.

"Entäs myötäjäiset?" kysyi isä.

"Tämän maailman rikkaus ei ole werrattawa häneen: hän on enempi niitä", sanoi Jaakko jäykästi.

"En tiedä, en minä ole Mökin Maijua huomannut miksikään erinomaisemmaksi, ja tunnettu asia on, että hän on köyhä", sanoi isä.

"Eipä kummakaan, ett'ette Maijua ole erinomaiseksi huomanneet, sillä teidän walitsemisaikanne on jo ollut aikoja sitten; minun on nyt ja minä tiedän waalini toimittaa. Sanoitte että Maiju on köyhä, mutta eihän köyhyys ole rikos eikä synti", intteli Jaakko.

"Sinä olet tänäpäiwänä oikein kaunopuhelias", sanoi isä wähän närkeästyksissään, kun huomasi, että Jaakko seisoi wankemmalla perustuksella asiassa kuin hän.

"Suu puhuu sydämen kyllyydestä", sanoi Jaakko.

"Sinä olet aina ollut nöyrä ja tottelewainen poika, mutta nyt sinä olet hieman itsepäinen; sinä hylkää oman onnesi, mutta toiwon, että tulet itsekin huomaamaan asian, tarkoin mietittyäsi", sanoi isä ja lähti pois.

Waikka tuo isä oli hurskas ja Jumalaa pelkääwäinen mies, oli kuitenkin ahneuden synty sillä kerralla niin pimittänyt hänen sielunsa, ettei hän pystynyt ollenkaan tutkimaan ihmissydämen jaloutta ja puhtautta eikä eroittamaan niitä toisista saastaisista ja likaisista, sillä hänen mielessään kuwasteli wain wäärä mammona, joka wietтели hänet eksymään pois oikealta totuuden tieltä.

Lähtiessään pois poikansa puheilta, meni isäntä suoraapäätä waimonsa tykö jokseenkin kärtytuulella ja puhui hänelle tyytymättömänä, mitenkä heidän Jaakkonsa asiat nyt oliwat.

"Eikö sen pahempaa?" sanoi waimo asian kuultuansa. "Sinä olet wäärän tawaran himon antanut soaista puhtaan sielusi! Sinä teet hywin wäärin siinä, kun menet määritlemään ihmisen onnea; se on Jumalan kädessä, sillä häneltä tulee onni ja onnettomuus. Mökin Maijulla ei ole tosin maallisia tawaroita, mutta hänellä on puhdas sielu ja se on enempi kaikkia kalleuksia ja rikkauksia, sen olen jo monta kertaa tullut hawaitsemaan elämässä. Heitä koko asiasi Jumalan haltuun, Hän toimittaa kaikki hywin!"

"Mutta kun hänen nimenä on Mökin Maiju", sanoi isäntä, ainakin halweksuen tyttöä nimensä tähden, kun ei woinut kumota waimonsa kristillistä ja järjellistä puhetta.

"Ei se tee mitään asiassa. Nyt häntä sanotaan Mökin Maijuksi, mutta kohta häntä kunnioitetaan Koskelan miniänä ja myöhemmin emäntänä, kun meille kerran tulee wuoro lähteä pois tästä maailmasta. Ja olethan unohtanut jo wanhat sananlaskutkin, joita niin usein olet muille kertonut, ja olet silloin aina wäittänyt, että ne owat perustetut totuuteen, kosk'et muista, 'ettei nimi miestä pilaa, jos ei mies nimeä'," sanoi emäntä.

Isäntä ei ollut semmoisia awiokumppaneita, jotka eiwät koskaan kuuntele toisen hywiäkään neuvoja, waan itsepintaisesti pitäwät yksin=omaisena oikeutenansa päättää ja tehdä aina wain oman mielensä ja päänsä mukaan; ei, waan hän oli oppinut tuntemaan, että hänen elämänkumppaninsa oli yhtä oikeutettu, yhtä kelwollinen antamaan neuwonsa yhteisissä asioissa kuin hän itsekin.

Isäntä taipui nytkin emäntänsä tahdon alle, waikka wähän wastahakoisesti, sillä emäntänsä oli puhunut niin perusteellisesti, ettei hän woinut hänen sanojansa kumota.

Isäntä ei tunnustanut suoraan emännällensä, että hän oli ollut wäärässä, waan sanoi wain: "tehköön kuin tahtoo"--ja meni pois.

Jos isän sydän oli tullut rauhattomaksi poikansa kanssa keskustelemisestä, niin Jaakon sydämässä se wasta oikein tuli riehui. Hän oli isällensä ilmoittanut sydämensä salaisimmat toiweet, isä ei ollut noita toiweita hywäksynyt, ja Jaakko oli ensi kerran eläessään wastustanut isänsä tahtoa. Nuo tunteet riehuiwat ristitulena Jaakon sydämässä ja ahdistiwat häntä kaikella woimalla. Kumpi oli tehtäwä: isääkö totteleminen, wai Mökin Maijulle uskollisna pysyminen? oliwat kysymyksiä, jotka saiwat tuon uljaan pojan oikein wapisemaan. Taisteltuaan tuota kowaa taistelua huomiseen asti, sai hän asiaansa päätöksen, ja hänen nähtiin käwelewän mökkiä kohden. Mökin isäntä sattui akkunasta katsoessaan hawaitsemaan Jaakon tulon ja sanoi: "mitähän

Koskelan Jaakko tänne nyt tulee, eipä häntä ennen ole täällä näkynyt?"

Tuon kuultuansa leimahti Maiju tulipunaiseksi, sillä hänen sydämessään oli Jaakko jo kauan maannut rakkaana, waikkei hän ollut sitä tohtinut itselleenkaan oikein ajatella, sitä vähemmän muille sanoa.

Kun Jaakko tuli tuohon pieneen tupaan, kehoitettiin häntä istumaan, ja kun Jaakko oli sen tehnyt, kysäsi isäntä, mitä hän on kulkemassa.

"On minulla omituista asiaa ja saattepa nähdä ja kuulla, etten ole niinkään ujo kuin luullaan; minä tulin pyytämään Maijua omakseni", sanoi Jaakko vähääkään ujostelematta.

Ei salaman isku olisi paremmin vaikuttanut hämmästyttä mökin asukkaisiin, kuin tuo arwaamaton uutinen vaikutti. Kaikki tuliwat niin hämille, ettei heillä ollut sanaa suuhun tulewaa, ja Maijun täytyi tukea itseänsä wieressään olewaan wuoteen patsaaseen, ettei hän olisi kumoon horjahtanut. Kun he towin aikaa oliwat olleet tuossa hämmästyksen hurmiossa, toipui mökin isäntä ensin ja kysyi: "Mitäs isäsi siihen sanoo?"

"Olen isälle esitellyt asiani, mutta hän ei ollut taipuwainen tuumilleni", sanoi Jaakko.

"Mutta jos hän tekisi sinut perinnöttömäksi?"

"Entäs sitten?"

"Tulisit sitten yhtä köyhäksi kuin mekin olemme", sanoi mökin isäntä.

"Jos niinkin käypi, niin käyköön! Eläneetpä tekin olette, waikk'ette ole rikkaita, olette kunnialla eläneet. Jos wain saan Maijun omakseni, niin en pelkää mitään tulewaisuutta, näyttäköön se kuinka mustalta tahansa. Mutta tässä me taistelemme köyhydestä ja rikkaudesta, eikä itseltään Maijulta ole kysytty wielä mitään. Sano julki Jumalan ja meidän edessämme: tahdotko minun kanssani ruweta jakamaan elämän surut ja ilot?" sanoi Jaakko ja käweli Maijun tykö, ojentaen hänelle kätensä.

Maiju ei wastannut mitään, eikä hän olisi woinutkaan, sillä ujouskin esti hänet siitä wanhempiensa läsnä ollessa, mutta wastaukseksi laski hän pienen ja wapisewan kätensä Jaakon tarjottuun käteen ja jätti sen siihen lepäämään, sillä sydän ei nyt sopinut sydäntä wasten ennen mainitusta syystä; mutta tuo sydän tuolla powessa, sehän se puhui sydämen mykkää tuntehikasta lempi=kieltänsä, jonka Jaakko hywin ymmärsi, ja molemmat tunsiwat silloin sydämessään sanomattoman ilon ja autuuden.--

"Tulkoon nyt elämässä mitä tulkoon: mutta nyt olen täydellisesti onnellinen", anoi Jaakko.

"Mutta kun isäsi saapi tämän tietää, wihastuu hän kowin meille kaikille", muistutti mökin isäntä.

"Minun isäni ei ole ollenkaan paha isä, waikka hän tässä asiassa ilmoitti tyytymättömyytensä; saattaapa wielä käydä niinkin, että hän tulee hywinkin suotuisaksi asiallemme. Mutta tällä hetkellä ei minun käy odottaminen mitään, sillä sydämeni on ollut kowin rauhaton. Jääkää kaikki Jumalan haltuun, siihen asti kun taas toisemme tapaamme", anoi Jaakko ja lähti pois.

Kun hän tuli kotiinsa, oli hän niin iloisen ja tyytywäisen näköinen, että wäki oikein kummeksui tuota Jaakon päällekinpäin näkywää hilpeyttä, erittäinkin kun hän wiime aikoina oli näyttänyt niin alakuloiselta ja surulliselta.

"Mikäs Jaakon on nyt noin iloiseksi tänä päiwänä tehnyt?" sanoi äiti hänelle, kun joutuivat kahdenkesken kamariin.

"Woi äiti=kulta! Minä olen nyt käynyt hakemassa ja pyytämässä itselleni morsiamen. Se on kyllä pahasti tehty, kun en ennen teille siitä ole puhunut, mutta minä en ole tohtinut. Mutta nyt on sydämeni täynnä semmoista onnea ja iloa, että woin teille sen sanoa", wirkkoi Jaakko ja tarttui innokkaasti äitiinsä syliksi, lapsen täydellisellä rakkaudella ja luottavaisuudella.

"Oietko sitten löytänyt ja saanut itsellesi kumppanin?" kysyi äiti.

"Olen", wastasi Jaakko.

"No mistä ja kenenkä wain?"

"Woi äiti=kulta? Se on, hän on--älkää, äiti=kulta, wihastuko! Isä paheni minulle siitä--älkää te pahetko minulle hänen tähtensä! Hän on niin hywä--se on Mö---Mökin--Maiju", sanoi Jaakko hätäilevästi.

"Ei isäsikään ole enää sitä vastaan; minä tiedän jo kaikki", sanoi äiti.

"Woi äiti=kulta! Wai tiedätte jo! Kuka on sen teille sanonut? Mistä te tiedätte, ett'ei isä ole vastaan", hätäili Jaakko, sillä ei hän tiennyt mitä ajatella, kun äitinsä tiesi asian ja kaikki tuntui kallistuwan hywinpäin.

"Minä olen isäsi kanssa keskustellut asiasta ja minä olen häneen vaikuttanut; hän antaa sinulle itsellesi täydellisen ehdonwallan tehdä kuin tahdot," sanoi äiti.

"Woi, woi kuinka te olette hywä, äiti. Sanoiko isä niin? Onko se tosi? En minä tiedä mitä minä ajattelisin ja sanoisin", sanoi Jaakko yhä hätäillen.

Samassa tuli isä kamariin.

"Tuossapa tuo isäsi juuri tulee, kysy häneltä itseltään", sanoi äiti.

"Onko se tosi, isä, ettette te ole enää siitä pahoillanne, jos minä walitsen itselleni Mökin Maijun awiopuolisokseni? Äiti sanoo teidän jo myöntyneen; onko se tosi, isä?"

"Tee siinä asiassa niinkuin itse tahdot", sanoi isä.

"Niin, mutta ettekös ole wihainen minulle ettekä Maijulle?" rukoili Jaakko.

"En minä ole kummallekaan wihainen", sanoi isä.

"Kiitos siitä, isä! Woi kuinka minun on nyt hywä olla ja Maijulle tulee myös iloinen sanoma. Minun pitää mennä heti hänelle tämä yhteinen ilomme ilmoittamaan. Saanko, isä ja äiti, mennä?" pyysi Jaakko iloissansa.

"Mene wain!" sanoi isä.

Sen kuultuaan lähti Jaakko täyttä wauhtia juoksemaan mökkiä kohden. Mökin asukkaat oliwat hywin mielissään tuosta odottamattomasta uutisesta, ja Maiju tunsu nyt waata oikein täydellisen ilon ja rauhan sydämessään.

Ensi sunnuntaina, kun pappi luki kuulutuksia, terotti koko seurakunta kuuloaan, kun ensimmäisessä parikunnan kuulutuksessa oli Koskelan Jaakko sulhasena. Waikk'ei siinä wälissä ole sen pitempää aikaa kuin siinä, on, ennenkuin morsiankin tietoon tulee, ennätti kumminkin moni kuulija itseltänsä kysyä: "olesta waiti, kukapa on morsian?"--Mutta "puh! eihän se ollutkaan kuin--Mökin Maiju", arweli moni hätäinen kuulija, kun sai kuulla morsiamen nimen, ja moni äiti weti nokkansa sykkyrään, osoittaaksensa siten tyytymättömyyttänsä.

Se isäntä, jonka kanssa Koskelan isäntä oli poikansa puolesta tehnyt naimiskauppaa, tuli ensimmäisen kuulutuksen jälkeen seuraavana päivänä Koskelaan ja kutsui talon isännän heti kahdenkesken kamariin.

"Kuinka tuon meidän asiamme noin käwi?" kysyi wieras isäntä.

"Niinhän se on käynyt."

"Miten? aiotteko minua narrinanne pitää?"

"En ollenkaan."

"Miten te selitätte tämän asian?"

"Se on pian selitetty: minä annoin pojalleni wallan, jonka asia se olikin, ja hän walitsi noin, niinkuin tiedätte. Ja tunnustan senkin, että olin väärässä, kun ma sekausin asiaan, jota en ymmärtänyt ja joka ei kuulunut ollenkaan minulle. Siinä kaikki."

"Pojan naiminen eikö kuulu isälle ollenkaan? Sepä kummallista! Tuleehan wanhemman katsoa lastensa onnea."

"Kylläkai kaikissa muissa, mutta ei tuossa asiassa."

"Miks'ei siinä?"

"Mistä sen tietää milloin siinä katsoo onnea, milloin onnettomuutta? Usein on käynyt niin, että kun wanhemmat owat lapsillensa wäkisin pakanneet luuloteltua onneansa, owat he sillä tawalla hänen suurimpaan onnettomuuteen syösseet."

"Miks'ei sitä tiedä milloin lapsellensa onnea toimittaa: kun on kerran rahaa, niin on onneakin, sillä raha kaikki woittaa."

"Wäärin puhuttu! raha ei woita puhdasta omaatuntoa."

"Luulenpa että olette kuunnelleet akkojen saarvoja!"

"Akkojenkin saarnat owat hywiä, kun ne wain owat oikeita".

"Mutta minä tahdon tästä asiasta hywitystä", sanoi wieras uhkaawasti ja wähän narkästyksissään.

"Minkälaista hywitystä?"

"Semmoista, että pakotatte poikanne eroamaan tuosta luntusta ja naimaan minun tyttäreni, niinkuin puheemme oli."

"Sitä en tee, enkä kykene tekemään, sillä, niinkuin olen sanonut, olen antanut wallan pojalleni. Joka kerran on tehty, sen täytyy pysyä, ja nyt ei siitä asiasta enää mitään", sanoi Koskelan isäntä.

"Eihän tuo koko otus ole mikään muu kuin Mökin Maiju--kerjäläinen, hyi!"

"Hän on saapa meillä leipänsä, ja nyt soisin, että te menisitte!"

"Wai niin! no sitten hywästi!"

"Hyvästi!" sanoi Koskelan isäntä, ja niin wieras meni, ja siihen loppui se asia.

Muutamien viikkojen päästä oli Koskelassa isot ja komeat häät, joissa Koskelan Jaakko ja Mökin Maiju wihittiin. Pitäjän wanha ja kunnian=arwoinen kirkkoherra wihki tuon komean parikunnan ja wihkimisen päätettyään piti hän kauniin ja liikuttawan puheen. Hän puhui ihmisen onnesta suurimmassakin onnettomuudessa, jonka hän sanoi olewan: tyytyväisyyden ja Jumalan tahdon alle antautumisen, mitä Hän wielä meidän päällemme laskeekin elämän taisteluissa. Hän puhui kuinka Jumala wäliin laskee ristin ja koettelemuksen päällemme juuri silloin, kun meidän onnemme näyttää olewan korkeimmallaan, ikäänkuin ylitse wuotawana, ja sen hän tekee, osoittaaksensa meille että Hänen kädessänsä on kaikki, mitä maan päällä on. Hän osoitti kuinka Jumala tekee tuon koettelemisensa siten, että Hän ottaa sen pois, johon meidän sydämemme on parahiten kiintynyt ja rakastunut, siten osoittaaksensa että häntä itseänsä yksin pitää peljätä ja rakastaa ylitse kaikkea. Ja joka tuossa koetuksen pätsissä kestää horjumatta sinne tai tänne, hakematta muilta turwaa ja lohdutusta kuin yksin Häneltä, hän on kalliimpi kultaa, sillä hän on seisonut koetuksen tulesta ja hänelle on tawara tallelle pantu, jota ei koi syö eikä ruoste raiskaa--tawara, joka kestää ijankaikkisesti, nimittäin ijankaikkinen elämä.

Liikuttawa oli tuo puhe ja tuntuipa siltä kuin tuon wanhan ja elämässä paljon kokeneen miehen puheessa olisi ollut jotain profheetallista.

* * * * *

Waikka Koskelan isäntä ei ollut wiime aikoina enää wastustellut poikansa naimista, oli hänen sydämensä kuitenkin kylmä sekä Jaakolle että Maijulle, sillä ahneuden synti luopuu hitaasti ihmissydäimestä. Hän ei osoittanut tuota kylmyyttään kumminkaan kenellekään, sitä vähemmän Jaakolle ja Maijulle, ei sanoilla eikä työllä, sillä hän antoi Jumalan Hengen nuhteen ja terween järkensä kuitenkin hallita itseänsä, ettei tuo kyykäärmeen sikiö woinut puhjeta näkywiin, ja noiden awulla oli hän päässyt niin pitkälle sisällistä pahettansa vastaan, että oli woinut julkisesti puolustaakin Maijua muiden ilkeitä parjauksia ja halweksimisia vastaan, niinkuin olemme jo ennen nähneet. Siis tuo isännän sydämen kylmyys poikaansa ja miniäänsä kohtaan ei näkynytäkään missään muussa kuin että hän oli entistä jörömäisempi, umpimielisempi ja hiljaisempi.

Heti häiden jälkeen rupesi Maiju taloudellisiin toimiin käsiksi ja tuo käwi häneltä laatuun niin kunnollisesti, että olisi luullut hänen hoitaneen isoa taloutta vuosikymmeniä. Missä wain ilmestyi wähänkään epäjärjestystä, sen hänen walpas silmänsä oiwalsi, ja pian oli tuo epäkohta poistettu ja asia täydessä järjestyksessä. Maiju oli iloinen ja hilpeä luonnoltansa, ei hän nyrkähtänyt pienistä wastoinkäymisistä, eikä ruwennut niitä paittoamaan, niinkuin monikin tekee, waan antoi niiden olla ja mennä menojaansa, niinkuin ei olisi mitään tapahtunut. Hän wain koki korjata mikä näytti rikkaantuwan. Hän oli yhtä ystäwällinen kaikille ihmisille, niin köyhille kuin rikkaillekin, ja edellisiä hän sääliitti ja helli kaikella rakkaudella, sillä hänpä tuon tarkoin tiesi minkälainen on köyhänä olla, kun oli itsekin kaswanut köyhyudessa. Hän rakasti Jaakkoansa wilpittömällä rakkaudella ja koki kaikissa olla mieliksi ja kaikissa palwella häntä. Jaakko puolestaan nyt wasta oikein waimoansa käsitti, minkälaisen kalliin aarten hän oli saanut, ja tunsu nauttiwansa niin suurta ajallista onnea, ett'ei luullut kenelläkään maailmassa olewan sen wertaista.

Heti Maijun Koskelan taloon tultua näytti erinomainen siunaus tulleen hänen kanssaan, sillä kaikki menestyi mitä wain yritettiin, eikä missään asiassa ilmestynyt pienintäkään wastahakoisuutta. Koskela oli kyllä ennestäänkin warakas talo, mutta näyttipä kumminkin siltä kuin hywä suojelus=enkeli olisi Mökin Maijun haahmossa tullut sinne.

Wanha emäntä rakasti alusta alkaen miniäänsä ja he oliwat niinkuin yksi sielu kaikissa asioissa. Aina kun tuli jotain oudompaa kohtaa eteen, kysyi Maiju neuwoa anopiltaan, joka häntä ohjasi niinkuin wanhempi lastansa. Ei heillä ollut semmoinen wäli, jonkalaisen olen usein anopin ja miniän wälillä nähnyt, joka monesti on niin katkera, että se katkeroittaa koko talonwäen mielen, meneepä niinkin pitkälle, että suuret ja wankat talot

jaetaan moniin osiin, ja ennen niin siivon ja hiljaisen perheen jäsenet saatetaan toistensa vihamiehiksi.

Tuo anopin ja miniän välinen eripuraisuus syntyy usein siten, ett'ei anoppi pidä miniäänsä minkään veroisena, hän kun itse on muka kokenut ja oppinut ihminen, joka vielä päälliseksi on paljon waiwaa nähnyt ja kaiken tawaran koonnut, ja tuo saamaton, kokematon, oppimaton, huoleton, unelias ja laiska ihminen tulee sitten tähän hänen tawaransa päälle sitä haaskaamaan ja kuluttamaan, eikä vielä päälliseksi ole tuonut tullessaan taloon juuri mitään.--Miniä taas ajattelee: "tuo anoppirauha, hän on wanhankansan ihminen eikä ymmärrä nykyisiä tapoja eikä asioita. Hän on hoitanut huonosti talouden, mutta nyt tässä täytyy järjestyksen muuttua, minä otan häneltä wallan pois ja pyöräytän hänet 'koukun taa'." Noin ajattelee miniä, josta helposti seuraa se, että kun anoppi antaa waikka hywiäkin ja oikeita neuvoja, näkee miniä jo tuossa anoppinsa pahuutta: hän wastaa kylmästi ja ylönkatseellisesti ja siitä syntyy useinkin sanakiista, joka tawallisesti päättyy suurimmalla mielenkatkeruudella ja kahdenpuolisella itkulla. Kun he noin kahdenpuolen hawaitsewat toisissaan wain wian, eikä kumpikaan seisahdu katsomaan ja tarkastamaan omaa sisällistä tilaansa, menee asia tawallisesti siihen, että kumpikin menee puolisolonsa itkussa suin suurella painolla ja hartaudella kertomaan, kuinka he nyt owat joutuneet pääsemättömiin. Anoppi kertoo miehellensä, kuinka heillä on kelwoton, pahankurinen ja ilkeä miniä, jonka kanssa on mahdoton tulla toimeen. Sentähden olisi sen parempi, jota pikemmin hän wieroitettaisiin miehinensä talosta pois, ja niin on tuo koti=pahuus saanut sammumaan luonnollisen wanhemman rakkaudenkin omaan lapseen! Miniä taas menee huutaen, hoilaten ja wesissä silmin miehensä tykö walittamaan hänelle, kuinka waikkea hänen on elää ja olla tässä tuon anoppi=pahuksen tähden, joka on niin ilkeä ja häijy, ett'ei yksikään ihminen woi hänen kanssaan toimeen tulla. Olisi parasta heti erota tuommoisesta heittiöstä, joka kaikki häwittää ja haaskaa ja saattaa heidätkin aiwan äkkiä lumelle suin. Ja jos ei tuo eroaminen tapahdu oikein äkkiä, niin hän kuolee pian, sillä hän ei woi kauemmin kestää tätä hellettä ja liekkiä. Oi kuinka monen muutoin onnellisen perheen sekä hengellisen että aineellisen onnen on tuo anoppien ja miniöiden keskinäinen riita auttamattomasti syössyt hukkaan!--

Wanhassa isännässä sitä wastoin pitkittyi yhä vielä tuo ulkonainen kylmyys Maijua kohtaan. Waikka hän jo aikaa oli sydämen pohjasta katunut, että oli estellyt poikansa naimahanketta, esti kuitenkin yhä vielä ylpeys häntä tunnustamasta erehdystänsä.

Kaatuipa sitten isäntä kowaan tautiin. Yötä päiwää oli Maiju hänen wuoteensa wieressä hoitelemassa ja waalimassa, sillä wanha emäntä oli nyt niin woimaton, ettei hän jaksanut sitä tehdä, ja palkollisten käsiin ei Maiju uskonut sairaan hoitoa. Siinä istui Maiju, milloin kohennellen ja pehmitellen wuodetta ja pään=alustaa; milloin pyyhkien sairaan polttawalta otsalta pois hikipisaroita, joita tuo luumuurin sisällä palawa tuska siihen niin runsaasti ja lakkaamatta ajoi; milloin kostutellen hänen kuumeesta pakahtelewaa kieltänsä; milloin taas antaen hänelle määrä=ajalla rohtoja, joita lääkärin awulla oli hankittu. Niin teki Maiju, eikä hän koskaan nurkunut että hänen piti liian paljon nähdä waiwaa, liaksi walwoa ja että hän sai liaksi wähän lewätä.

Koskelan isännän tauti wuode tuli pitkälliseksi. Jo ensimmäisillä wuorokausilla sairastaessaan, mietti hän Maijulta pyytää anteeksi entisen wäärän tuomionsa ja hänen talossaolonsa aikana osoittamansa kylmän käytöksensä häntä kohtaan, sillä yhä enemmän tuli hän nyt tuntemaan miniänsä puhtaan sydämen ja alttiiksi=antawaisuuden. Hän ei nähnyt pienintäkään merkkiä miniässään, että tämä olisi wähääkään muistellut hänen entisiä tawattomuuksiaan, waan totisella ja wilpittömällä rakkaudella oli Maiju alusta alkaen palwellut häntä. Mutta kuitenkin häpesi isäntä vielä nytkin nöyryyttää itsensä niin paljon miniänsä edessä, ja niin näytti tuo taudin kanssa kamppailewa sairas tuossa Maijusta yhtä kylmältä kuin ennenkin, joka suuresti huolestutti häntä, waikk'ei yksikään ihminen siitä mitään tiennyt.

Jos Maiju olisi saattanut katsoa tuon sairastawan appi=waarinsa ja isäntänsä sydämeen, olisi hän heti huomannut, että siellä ei todellakaan ollut enää mitään kylmyyttä eikä wastahakoisuutta, mutta siellä oli wain pieni, kowa palleroinen, joka oli tuon hywän tunteen edessä, ett'ei se päässyt sieltä ulos tulemaan, ja tuo pallero oli-- ylpeys,--mutta mistäpä Maiju sen saattoi arwata, sillä: "suu on sydämen tulkki."

Isännän tauti koweni kowenemistaan ja hän itse niinkuin muutkin pelkäsiwät kuoleman lähestywän. Monta

viikkoa oli Maiju jo istunut tuon sairastawan appi=waarinsa tautiwooteen wieressä, huolimatta omasta uupumisestaan ja wäsymisestään, ja huomattawasti oliwat hänen woimansa ja terweytensä heikontuneet paljosta walwomisesta ja lewottomuudesta. Eräänä kertana oli Maiju nukahtanut istualleen tuolille, sillä luonto alkoi woittaa hartaimmatkin tahdon woimat. Isäntä herättyänsä katseli sääliwäisesti miniäänsä, joka tuossa wäsymyksestä uupuneena, kuihtuneen näköisenä, ikäänkuin surullisesti hymyilewänä, oli waiuksissa. Isäntä tunsu nyt sydämessään selwemmästi kuin koskaan ennen, että tuo kuihtuminen, wäsymys ja uupumus oli kaikki tullut aiwan hänen tähtensä, ja tuo tunto, tuo tieto teki kipeämpää hänen sydämelleen nyt kuin koskaan ennen.

Tällä jalolla tawalla palkitsi Maiju kaiken kylmyyden ja ynseyden, jota isäntä hänelle osoitti. Kaikki nuo käsitti sairas nyt täydessä walossa ja häntä kauhistutti ajatellessaan, että hänen tuommoisella kowalla sydämellä lähimäistään vastaan pitäisi mennä Jumalan eteen, tekemään teoistaan tiliä.

Isännän omantunnon tuska oli tullut nyt niin kowaksi, että hän rupesi wääntelemään käsiäänsä ja walittelemaan itseksensä, ja kuitenkin ei hän tiennyt omantuntonsa päällä lepääwän muuta rikosta kuin sopimattoman käytöksensä miniäänsä kohtaan, joka siellä nyt raskaana taakkana painoi. Hänen tuntonsa silmät oliwat nyt auenneet, ja auki olewa tunto ei rupea eikä jouda peilailemaan rikoksensa hywyttä, eikä pyydä sitä kaunistella ja hywäksi tehdä omilla tuomioillaan ja arwostelemisillaan; ei, waan kowilta, raskailta, painawilta tuntuwat ne hänestä, eikä hän löydä rauhaa eikä lepoa, ennenkuin hän on saanut sowinnon Jumalan ja lähimäistensä kanssa.

"Oi Jumala, minkälainen minä olen ollut!" puhkesi isäntä wiimein sanomaan, ja tuo ääni tunkeusi tuolilla nukkuwan Maijun korwiin.

"Woi kun olen nukkunut. Onko teillä mitään puutoksia? Oletteko mitään wailla? Olenko kauankin nukkunut?--Jopa se oli paha kun ma nukuin-- oletteko hywin kipeä?" puhui ja hätäili Maiju, samalla kun hän hyppäsi nuolena ylös ja koetteli kouhotella ja parannella sitä ja tätä, ja toimia siellä ja täällä, ikäänkuin korwataksensa rikostansa-- nukkumistaan.

"Sairas minä olen ruumiinikin puolesta, mutta minun sieluni on myös nyt sairas, kowin sairas.--Minä olen sinulle, Maiju, ollut kowin paha; saatatko minulle antaa anteeksi?" sanoi isäntä wärisewin äänin.

"Woi isäntä, mitä puhutte! Te ette ole ollut paha minulle; ettehan ole antanut minulle yhtään pahaa sanaa", sanoi Maiju hätäillen, mutta hänen silmänsä nousi kyynel ja tuo kyynel oli lähtenyt liikkeelle siitä kammioista, joka niin kauan oli toiwonut todellista rakkautta saawuttawansa apeltakin--se oli toiwon kyynel.

"Kylmä, tunnoton olen minä ollut sinua kohtaan", nyyhkytti sairas.

"Älkää sanoko niin! minä olen aina saanut paremman kohtelun teiltä kuin olen ansainnutkaan. Mikä olen minä että olisin kiittämätön teille? Köyhä mökin tyttö, yhtä tyhjää kuin taiwaan lintu, olin minä taloonne tullessani, ettekä te kertaakaan ole minua sentähden vielä moittineet. Paljon pahemmasti olen minä nähnyt muualla parempiäkin miniöitä pidettävän, kuin minä olen. Se teki kyllä sydämelleni kipeää, kun kuulin, että olitte naimistamme vastaan köyhyuteni tähden; mutta me emme woineet toisin tehdä; pianhan te annoitte Jaakolle myöten, ja minä olen kaikki jo aikoja sitten unhottanut. Tosin olen jälkeinpäin ollut huomaawinani teissä jotain kylmyyttä ja umpimielisyyttä kohtaani, joka on wäliin tahtonut elämäni synkistyttää, mutta en ole antanut niille ajatuksille kauaksi sijaa, ja pian ne owat saaneet mennä sinne, josta ne owat tulleetkin", sanoi Maiju wähän teeskennellen.

"Sinä olet aina yhtä lempeä, jalo ja puhdassieluinen. Kuule toki mitä sanon: vastaan olin minä teidän naimistanne, ja niinkuin sanoit-- köyhyytesi tähden! Sillä ahneuden synti oli saanut sijan sydämässäni. Waimoni selitysten tähden tuln kuitenkin Jumalan sanan walossa pian huomaamaan mielipiteeni asiassa wääräksi, ja siitä tuo myöntymiseni. Mutta kun synti kerran saapi sijansa ihmisen sydämässä, ei se sieltä

hewin lähde. Minä kyllä ymmärsin, että olin väärässä, mutta en saanut wieroitetuksi pois mielestäni sitä ajatusta, että sinä olet köyhä ja ettei olisi yhtään haitaksi, jos miniämme olisi rikkaampi; siitä tuo kylmyyteni. Tuo kaikki on jo itsestensä hywin pahaa, mutta suurin paha on se, kun niin kauan olen jo hawainnut sinun puhtautesi, kainoutesi, rakkautesi ja alttiiksi=antawaisuutesi kaikkiakin ihmisiä, mutta erittäin meitä kohtaan. Olen myös hawainnut sen, ettei mikään maailmallinen kirkkaus ja loisto ole sinun wertaisesi, ja kuitenkin en ole jaksanut niin paljon nöyryä, että olisin tunnustanut sinulle oman pahuuteni ja kelwottomuuteni ja sinun hywyytesi! Oi jospa olisin sen tehnyt heti, kun asia selkeni, olisi tuntoni nyt paljon rauhallisempi ja lewollisempi--rakas miniäni! anna minulle kaikki anteeksi!" rukoili sairas.

"Sen teen mielelläni. Oi kuinka paljon woisin teille anteeksi antaa, mutta sitä tehtävää en ole luullut itselläni olewankaan, sillä sydämessäni ei ole ollut mitään tunnetta teitä vastaan. Mutta onhan hyvä, että olemme näin awanneet sydämemme toisillemme, sittenhän kaikki warjot ja pimenteet katoawat meiltä--eikö niin, rakas appeni? te ette saa kuolla, ja minä toiwon että Jumala lahjoittaa teidät wielä meille. --hyvä on minun ollut olla tähänkin asti talossanne, mutta wasta minun on oikein hyvä olla, sen tunnen nyt, sillä sydämässäni tunnen sanomatonta iloa ja rauhaa", sanoi Maiju ja tarttui taudista laihtuneen appi=waarinsa kaulaan kiinni.

He purskahtiwat molemmat itkuun ja siinä he hyvän aikaa antoiwat kyyneleittensä walua, mutta nuo kyyneleet eiwät tulleet mielen katkeruudesta, waan ne wuotiwat anteeksi=anowasta ja anteeksi=antawasta sydämestä, ja molemmat tunsiwat itsensä lohdutetuiksi.

Ihme kumma! Waikka isännän tauti oli niin kowa, että kaikki luuliwat hänen kuolewan, rupesi hän kaikkien ihmeeksi paranemaan tuon tapauksen perästä, kun hän miniällensä sydämensä awasi. Paraneminen käwi kuitenkin hywin hitaasti ja Maiju hoiti häntä edelleenkin yhtä suurella huolella.

Nyt wasta, kun isännän sydän näin oli pehmennyt Jumalan käden kautta, palasi taloon entinen rauha ja rakkaus. Oi kuinka iloiselta ja hauskalta tuntui nyt elämä kaikille talon asukkaille! Kadonnut oli nyt isännältä kylmyys, salaperäisyys ja umpimielisyys, ja kadonnut oli myös Maijulta se luulo, että isäntä oli tuommainen hänen tähtensä. Ei kenelläkään heistä ollut nyt mitään semmoista, jota olisi tarwinnut toisiltaan salata, jonkatähden olisi tarwinnut olla umpimielinen ja jonkatähden olisi tarwinnut ajatella toisesta jotain pahaa--niin ei enää asiat olleet, waan kaikin he wapaasti awasiwat toisillensa sydämensä ja heidän oli niin hyvä olla. He iloitsiwat kaikki isännän paranemisesta, jolle oli suureksi awuksi se, että hän oli saawuttanut rauhan omalletunnollensa, ja hän tunsu nyt itsensä niin iloiseksi ja keweäksi kuin lapsi.

Niinkuin lukija jo tietää, oli Koskelan talo eräässä Pohjannaan waltawassa joessa olewan jyrkän kosken rannalla. Talo oli rakennettu aiwan liki kosken törmää, sillä tulwat eiwät hätyyttäneet koskaan taloa siinä. Koski kun oli jyrkkä ja kiiwas, eiwät jääpadot joutuneet siihen usein seisahtumaan ja nostamaan wettä yli ahteiden. Aiwan asuinhuoneen takana, kosken rannalla oli Koskelan jauhomylly. Kewät oli. Ilmat oliwat jo siksi kewäiset, että wesi oli sulattanut myllyn jäistä wapaaksi, jonkatähden siinä oli ruwettu käyttämään jauhoja talouden tarpeeksi. Mutta sitten ilmat tuliwat jälleen kylmiksi, niin että jo juoksewat wedet jäätyiwät aiwan kuin talwisydännä; ja hewosilla ruwettiin jälleen ajamaan jo kehnoiksi tulleita jäitä, ja niin jäi taas Koskelankin myllyn käyttö siihen.

Kewään tulo näytti wiiwähtävän nyt, niinkuin monesti muulloinkin Pohjanmaalla. Kaikki kylän miehet meniwat halkometsään ja niin meni Koskelan Jaakkokin päiwämiesten ja renkien kanssa oikein koko wiikkokaudeksi halkoja hakkaamaan. Koskelaan ei jäänyt muuta wäkeä kotiin kuin wanha isäntäväki, Maiju, piijat sekä lapset.

Puoliwiikon paikoissa muuttuivat sitten ilmat yht'äkkiä kesäisen lämpimiksi. Lumi alkoi sulaa aika wauhtia ja ojat, purot ja wiemärit alkoivat ensin lirstä, sitten juosta, ja pian oliwat ne paisuneet tulwillensa, ruweten yksissä neuwoin tuhansista suista yht'aikaa holwaamaan wettä jokeen.

"Nyt tulee iso tulwa, mitenkähän meidän myllynkin käynee?" arweli isäntä, sillä hänellä oli vuosia päässä, ja

hän oli oppinut tuntemaan tulwan vaikutukset semmoisina vuosina kuin nytkin oli.

Joki paisuikin niin äkkiä tulwillensa, että se kolmessa vuorokaudessa kohosi äyrästensä yli.

Toimellisen nuoren emännän mieleen juhtui nyt myllyssä olevat käytteet, joita siellä oli vielä edelliseltä käyttöajalta useampia tynnyreitä. Mylly oli siksi ulohtaalla törmästä, että törmältä myllyn owelle oli useampia syliä pitkistä hirsistä tehty porras, jota myöten myllyyn kuljettiin. Maiju haki myllyn awaimen, meni myllyyn ja alkoi kantaa säkin toisensa perästä aittaan. Mutta joka silmänräpäys oli kallis, sillä wesi ulettui jo hirsiportaisiin asti, vaikka ne oliwat kyllä korkealla, ja hirmuisia jää=lohkareita alkoi kirpoilla ylempänä olewasta suwanteesta irti, jotka sitten hirmuista wauhtia kiitiwät koskea alas. Koskista oli jo ennen jäät menneet kosken alla olewan suwanteen niskaan, jossa ne kokoutuivat kauheiksi jää=padoiksi. Koskelan talon kohdalla olewan kosken päällä olewa suwanto oli lyhyt ja sen niskaan oli myös kokoutunut hirmuinen jää=pato, joka yllytti weden ylipuolellansa tawattoman korkealle ja painoi kowasti edessään olewaa jääpatoa; ainoastaan koskien wälissä olewan suwanteen jää näytti vielä hetkisen woivan wastustaa tuota hirmuista woimaa, mutta nyt sekin jo lohkeili kappale kappaleelta yliwoiman alla, ja wäliin wapisi koko suwanteen jää, niinkuin haawan lehti, tuon ruskeen ja paukkeen tähden, jota jää=pato piti tuolla ylempänä. Tulwa näytti ikäänkuin wihoittelewan, kun tuo itsepintainen suwanne rohkeni wastustella sen hurjaa ja raiwokasta wauhtia.--

Niin, niin, kestä vielä hetkinen, suwanto, ja taistele niin paljon vastaan kuin suinkin voit, sillä taistelusi on ainakin tällä kerralla jalo: apua, hywää tuottaisi se ihmiskunnalle--mutta woi! et sinä jaksa, et sinä woi kauan taistella, sillä mahtawa, wäkewä, woimakas joukko uhkaa murtaa sinut joka silmänräpäys ja syöstä sinut tuohon jyrkkään, kiehuwaan koskeen, ja silloin olet menewä tuhansiksi kappaleiksi, silloin et enää kykene taistelemaan, waan sinun täytyy lyöttäytyä hurjain walloittajiesi joukkoon, tekemään samaa mitä hekin tekewät.

Nyt oli wain yksi jywäsäkki enää myllyssä, sillä Maiju oli kaikki muut jo sieltä kantanut aittaan. Vielä seisoi suwanne jäykkänä jää=padon edessä. Vielä seisoi mylly paikoillaan, vaikka wettä oli ylemmäksi puoliseiniä. Vielä oliwat törmältä myllyyn wiewät hirsiportaat paikoillaan, vaikka wesi meni jo toisesta päästä niiden ylitse. Maiju walmistelihe wiimeistä säkkiä noutamaan myllystä.

Talon wanha ja woimaton isäntä ei ollut tiennyt nuoren emännän toimista mitään, mutta häntäkin huolestutti tulwan äkinäinen kohoaminen ja hän katsahti akkunasta joelle päin. Hämmästyen huomasi hän weden olewan tawattoman korkealla. Waikka hän oli woimaton, kontti hän kuitenkin kosken rannalle, jossa hän kauhulla näki, että suuri waara oli kylän asukkailla tarjona. Samalla tuli siihen Maijukin.

"Nyt menee mylly ja sen sisällä olevat käytteet", sanoi ukko huolehtien.

"Minä olen kantanut käytteet aittaan niin wähäksi ett'ei siellä ole enää kuin yksi säkki", sanoi Maiju.

"Wai niin! Sinä olet joka paikassa ja asiassa toimellinen. Kiitos siitä! Jumala sinua siunatkoon! Menköön wiimeinen säkki myllyn kanssa, sitä ei enää woi pelastaa", sanoi ukko, hywästellen miniän urhollista työtä.

"Miksi heittäisimme jywäsäkin myllyn kanssa menemään? Vielä seisoo suwanne, vielä seisowat mylly ja portaat," sanoi Maiju ja ennenkuin ukko ennätti mitään wastata, oli Maiju jo juossut portaita myöten myllyyn! Hän sieppasi jywäsäkin selkäänsä ja kiirehti sen kanssa takaisin.

Mutta samassa kun hän pääsi törmälle, kuuli hän appi=waarinsa päästäwän sydäntä särkewän äänen ja samassa kuuli hän takaansa pikku Kallen, kuudennella wuodella olewan poikansa, lapsellisen äänen huutawan: "äiti!"

Maiju pyörähti katsomaan koskeen päin, ja säkki putosi omin waltoinsa hänen seljästensä. Mitä näki hän nyt?

Poika oli äidin perästä huomaamatta myös juossut myllyyn ja juuri kun äiti oli säkkinensä päässyt törmälle, tuli iso jäälohkare ja pyyhkäsi myllyyn wiewät hirsi=portaot pois niin keweästi kuin olisi siinä ollut wain joku oljen korsi tiellä. Myllyn ja törmän wäliin oli nyt syntynyt noin kuutta tai seitsemää syltä leweä kuohuwa aukio, josta näytti olewan mahdoton päästä yli.

"Herra Jesus! Lapseni!" huudahti Maiju hädissänsä.

"Lapsi, lapsi! Kalle, Kalle!" huudahteli wanhus ja wäänteli epätoivoissaan ja neuwotonna käsiänsä.

"Äiti, äiti!" hoki poika, seisoen myllyn owella, itsekin jo käsittäen waaransa suuruuden.

Joka silmänräpäys oli nyt kallis. Jo rusahteli ja paukahteli kosken päällä olewan suwanteen jää ja palanen palasen perästä lohkesi siitä irti ja syöksyi koskeen. Jo oli koko tuo suwanteen päällä olewa pato liikkeellä ja hirmuisessa tanssissa kiitiwät jäät, toistensa siwuitse, toisiansa vastaan, toistensa ylitse ja alitse ja toistensa kanssa peräkanaa, hurjassa kilwassa--mutta wielä teki suwanteen jää wastarintaa tuolle hirmuiselle woimalle, wielä se jaksoi estää tuon wihastuneelta näyttävän jää=padon wauhtia, wielä seisoi mylly. Myllyn owen reiällä seisoi pieni poika ja hoki ehtimiseen: "äiti, äiti!" Äidiltä oli hän ennenkin oppinut awun saamaan; äiti oli jo niin monta kertaa päästänyt hänet suuresta hädästä ja waarasta; ei missään hän ollut wielä löytänyt äidin wertaa ja hänelle hän lähetti nytkin nuo lyhyet, mutta paljon sisältäwät, paljon luottamusta osoittawat ja rukoilewat sanat. Meniwätkö ne sanat hukkaan tuona hirmuisena kauhistuksen ja hädän hetkenä? Ei, eiwät ne menneet hukkaan, sillä törmällä seisoi olento, jonka sydämeen käwi kipeästi kuin puukon pistokset nuo pojan suusta tulleet huudot, olento, joka rakasti tuota hädässä olewaa lasta niin suurella rakkaudella, ettei kaiken maailman rakkautta woi siihen werrata,--äidin rakkaudella.

Silmänräpäyksen seisoi Maiju neuwotonna tuossa hirmuisessa tilassa, mutta pian hän selkeni. Pian hätä ja waara pakotti hätääntyneen äidin keksimään neuwoja lapsen pelastamiseksi. Salaman nopeudella juoksi hän tupaan, palasi sieltä takaisin yhtä nopeasti; hänen seurassaan tuli myös muu talon wäki, joka ei tähän asti wielä ollut tietänyt mitään waarasta. Hän toi pitkän köyden, jonka oli tuwasta siwaltanut. Sen kanssa riensi hän nyt kosken rannalle ja silmänräpäyksessä oli hän solmennut kiwenmukulan toiseen päähän.

"Mene pois, Kalle, owen reiältä, minä paiskaan tämän köyden owen reiästä sisään: ota sinä köysi kiinni ja sido se lujasti ympärillesi, niin me wedämme sinut köydellä maalle!" kehoitti hätäilewä äiti waaran=alaista lastansa, ja hänen silmänsä loistiwat ikäänkuin woitollisina.

Silloin kuului myllyn owelta pieni, heikko, epätoiwoinen ääni: "woi, en minä, äiti, osaa----".

"Herra Jumala! eihän lapsi kykene itseänsä tarpeeksi lujaan sitomaan ja silloin hän warmaan joutuisi koskeen", sanoi äiti ja taasen hän juoksi tupaa kohden. Pian tuli hän sieltä taas takaisin ja hänellä oli nyt mukanaan suuri rautainen kiwi=koukku.

Wielä seisoi suwanne, wielä wastusteli se jääpadon kulkua alas koskeen, waikka se näkyi jo wapisewan joka paikasta. Näyttipä siltä kuin tuo suwanne olisi ymmärtänyt kosken rannalla olijain sisällisen tuskan ja taistellut heidän puolestansa noin itsepintaisesti. Wielä seisoi myllykin, mutta wielä seisoi poikakin myllyn owella, ja jos ei hän tullut oikein pian pelastetuksi, niin hän warmaankin oli joutuwa onnettoman kuoleman uhriksi, sillä suwanto ei woinut ijankaikkisesti taistella yliwoimaa vastaan.

Silmänräpäyksessä oli Maiju solmennut tuomansa kiwikoukun renkaastansa köyden toiseen päähän kiinni.

"Ota, Kalle, tämä koukku kiinni, kun minä nakkaan sen köyden kanssa owen reiästä sisälle, ja pane koukku myllyn kiwen silmään ja istu itse koukun päälle, ettei se kirpoa siitä irti!" toimitti taas äiti pojalleen. Samassa hän heilutteli koukkuja ja paiskasi sen sitten myllyn owen reikää kohden, mutta woi! ei koukku lentänytkään määräpaikkaansa asti, waan putosi--koskeen. Pian weti äiti köytensä ja koukkunsa takaisin ja uudella innolla,

uudella onnella paiskasi hän sen taas owea kohden ja--kiitos Jumalan! koukku lensi owen reiästä myllyn sisälle ja pieni Kalle sai sen heti kiinni, wei koukun kiwen silmään ja istui itse päälle, niinkuin oli neuwottu.

"Mitä nyt aiot tehdä?" kysyi ukko hätäisesti.

"Pelastaa lapseni".

"Mitenkä?"

"Te rannalla olijat kaikin lujasti pidätte maalla olewasta köyden päästä kiinni. Minä wedän köyttä myöten itseni myllyyn, sidon köydenpään pojan ympärille ja te wedätte sitten hänet maalle".

"Mitenkäs itse sieltä pois pääset?"

"Mitäpä siitä, jos sinne jäisinkin, kun poika wain tulee pelastetuksi. Olen kuitenkin kokenut warata sitäkin asiaa, sillä wyölleni olen kääriinyt toisen hienomman rihman, jonka aion sitoa pojassa olewaan köydenpäähän kiinni. Sitten kun poika on maalla päästetty köydestä irti, solmiatte te tuon paksun köyden tähän hienoon rihmaan taas kiinni, jolla minä lapan paksumman köyden takaisin myllyyn, sidon sen pään ympärilleni ja, jos on aikaa, wedätte sitten minutkin maalle", selitti tuo urhokas ja rakastawa äiti.

"Älä Jumalan tähden uskalla itseäsi niin waaralliseen retkeen, henkesi joutuu waaraan", sanoi ukko.--"Te hukutte!" huusivat mummo, piiat ja lapset yhteen ääneen.

"Lapseni, woi minun lapseni!" huusi äiti tuskissansa. "Ottakaa köyteen kiinni!"

"Suwanto näyttää pettäwän, älä lähde, heitetään pojan pelastus Jumalan haltuun!" pyyteli wanhus.

"Lapseni!" huudahti sydämen kiwusta wapisewa äiti, ja heti kun toiset ottiwat köyden päästä kiinni, antoi hän waate päällä itsensä kuohuwan kosken waltaan ja alkoi köyttä myöten wetää itseänsä myllyn owea kohden. Hän pääsi onnellisesti myllyn sisälle ja waikka oli niin tärkeä ja kallis hetki, kaappasi hän pelosta wapisewan poikansa syliinsä, painoi hätäisen suutelon hänen kaswoilleen, ja tuo suutelo oli kaikkein suurimman, jaloimman ja puhtaimman maailmallisen rakastajan, sillä se oli--äidin suutelo.

Samassa kun hän poikaansa syleili ja suuteli, oli hän jo päästänyt kiwikoukun irti köyden päästä ja sitonut sen poikansa ympärille. Nyt hän wei häntä jo owen reiälle ja komensi: "wetäkää!" Samassa heitti hän poikansa kuohuwaan koskeen, ja maalla olijat alkoiwat wetää häntä kiiruusti maalle.

Mutta samassa sortuikin suwanteen jää yliwoiman alle. Nyt ei seisonut enää suwanteen niskassa olewa jääpato, sillä se oli saanut nyt loistawan woiton tuosta uppiniskaisesta ja itsepintaisesta wastustajastaan--suwanteesta, joka nyt hurjaa wauhtia pakeni pois hirmuisen walloittajansa edestä, ja yhtä hirmuista wauhtia lähti jääpatokin sitä takaa ajamaan.--Wielä seiso i kuitenkin mylly ja wielä seiso i myllyn owella ihmisolento, mutta toisenlainen ja toisenlaisilla tunteilla kuin hän, jonka siinä wiimeksi näimme. Edellinen oli lapsi, joka kuolon pelosta wapisewana toiwoi pelastusta; jälkimäinen oli äiti, joka ilosta sykkiwin sydämin katseli poikansa pelastusta, ja kas nyt! nyt lapsi oli maalla.--Hän ei joutanut katsomaan eikä ajattelemaan omaa waaraansa, joka nopeasti lähenei häntä; sillä olihan nyt pelastettu hänen lapsensa, jota hän oli tuon rakastawan sydämensä alla kantanut, jonka eduksi hän oli niin monta unetonta yötä walwonut; ja tuo pelastus oli tapahtunut hänen kauttansa, siinä kylläksi. Tuo tieto, tuo tunne se hänen sydäntensä teki niin iloiseksi ja rauhalliseksi niinkin waaran=alaisessa paikassa, jossa hän nyt oli, mutta tuon rauhan, tuon ilon woipi käsittää waarankin hetkenä ainoastaan--äidin sydän.

"Kiitos Jumalan! Lapseni on pelastettu!" huusi äiti kosken kuohujen läpi, kun näki että poika saatiin maalle.

Jäät jo tulla huikasiwat aika kyytiä koskea alas ja usein ne jo nyrmiwät myllyä, mutta wankin jääpato ei ollut vielä ehtinyt myllylle asti. Juuri nyt weti äiti hienommalla nuoralla paksumpaa köyttä myllyyn, sitoakseen itsensä siihen, jolla hänet olisi sitten wedetty maalle; mutta kun hän oli juuri alkanut tuon työnsä, ehti pää=jääpato myllyn kohdalle. Yhdellä nyhjäyksellä paiskasi se myllyn pois paikoiltaan ja äidin täytyi heittää köydestä irti, sillä mahdotonta oli hänen ponnistella luonnon woimia vastaan. Niin oli häneltä mennyt viimeinen pelastuksen toivo.

Osa jääpadosta oli pysähtynyt myllyä ylempänä olewan niemekkeen ja myllyä warten jäiden suojaksi tehdyn kirmun päälle, jonkatähden sen suojaan oli syntynyt jonkunlainen koste eli tyyni kohta; siksi ei mylly suuraa päätä lähtenyt koskea alas huilaamaan. Toimellinen waimo ei kadottanut hetkeksikään järkeänsä, waikka hänen silmänsä edessä oli kuolema; neron loiste oli kaikissa hänen toimissaan viimeiseen asti-- hän murti sukkelasti myllyn wesikaton ja nousi tekemästään aukosta myllyn harjalle.

Ei yksikään kuoleman=alainen woi kuwaita sitä hämmästyttä, tuskaa ja hätää, mikä rannalla olijoilla oli Maijun tähden. "Woi, woi! Äiti, äiti, rakas äiti!" huusiwat, woiwottiwat ja itkiwät lapset katkeamatta.--

"Herra Jesus!--woi Maiju raukkaa!" waikeroitsiwat wanhukset ja wäanteliwät käsiänsä epätoivoissaan. "Rakas emäntä, woi, meidän hywää emäntää!" huusiwat piit lakkaamatta itkunsa seasta; ainoa lewollinen henkilö läsnä olewista oli--Maiju, joka wielä myllyn harjallakin ollessaan kohotetuin käsin kiitteli kaikuwalla äänellä Jumalaa lapsensa pelastuksesta ja koki rannalla olewille hätääntyneille sydämille jaella lohdutuksen sanoja. Hänen omallatunnollansa ei ollut mitään painoa, sillä hän oli sowinnossa sekä Jumalan että ihmisten kanssa, ja hän tunsy sydämessään, että hän oli kokenut täyttää parhaan wointinsa mukaan elämänsä kalliita welwollisuuksia äitinä ja kansalaisena, ja tuon viimeisen työn, jonka hän teki lapsensa hywäksi, tunsy hän sydämessään kalleimmaksi ja pyhimmäksi welwollisuutensa täyttämiseksi koko elämässään, sillä hän oli pelastanut lapsensa omalla--hengellensä! Saattaako mitään jalompaa maailmassa ollakaan? Mutta tuota jaloutta ei kykene kaikki äiditkään osoittamaan, sillä siihen tarwitaan todellinen--äidin rakkaus.----

Kylän miehet halko=metsässä huomasiwat, että lumi sulii äkkiä ja että wettä ilmestyi mahdottoman paljon maille. Tuon hawaintonsa johdosta rupesiwat he aawistamaan, että kylässä on paha hätä tulwan tähden. He tiesiwät, että kylässä ei ollut monta miestä kotona, kun melkein kaikki oliwat metsässä; sentähden kiirehtiwät he nyt koteihinsa, katsomaan miten siellä asiat owat.

Tuota kotiin lähtöä oli Koskelan Jaakko kaikkein innokkain esittelemään, sillä hän oli wiime yönä nähnyt niin kummallista unta, joka teki hänet kowin lewottomaksi ja rauhottomaksi.

Hän ei ollut ylimalkaan mikään unien uskoja; mutta kummallinen waiwa ja pelko nyt ahdisti häntä, niin ettei hän saanut rauhaa missään. Senpätähden Jaakko hartaasti esitteli muille miehille, että lähdetäisiin kylään heti katsomaan miten tiellä asiat owat.

Jaakon tullessa kotiin oli juuri se hetki, jolloin jättien woiman kautta paikoiltaan pois surwaistu mylly oli tuokioksi pysähtynyt niemen ja myllyn kirmun päälle jääneiden jäiden tekemään kosteeseen. Heti kun hän tuli kosken rannalle, näki hän kauhistuksella mitenkä asiat oliwat. Hän näki rannalla olewan talonwäkensä kauheassa hädässä ja tuskassa. Hän näki oman rakkaan waimonsa istuwan myllyn harjalla, kuohuwassa koskessa, ja joka hetki saattoi tuo puoliksi jo särkynyt mylly raueta. Kauhea tuska ja hätä walloitti Jaakon, kun hän kaiken tuon käsitti. "Maiju, Maiju! Woi minun rakas Maijuni, miten olet tuonne joutunut? Miten woin sinut pelastaa?" Wene! Sitä ei ollut täällä ikänä ollut; kosken rannalla oli se tarpeeton; puolta wirstaa likempänä ei semmoista ollut. Lautta! turha sekin, ei semmoista ennättänyt laittaa, sillä viimeiset osat jääpadosta näyttiwät tuossa paikassa tulewan alas. "Woi, woi rakas waimoni!" hätäili tuskissansa Jaakko.

"Kiitos Jumalan! että wielä sinut näin, että wielä saan sanoa sinulle viimeiset jää=hywästini!--Kauan ei ole enää aikaa. Kiitos, Jaakko, kaikesta rakkaudesta ja hywydestäsi, jota alati olet minulle osoittanut. Walwo lastemme kaswatusta ja kaswata heitä Jumalan pelwossa!--Kiitos isännälle ja mummolle, jotka olette olleet

minulle toinen isä ja äiti ja aina minua rakkaudella kohdelleet. Kiitos kaikille! sillä kaikki owat olleet minulle niin hyviä.--Älkää itkekö, lapset, niin paljon! Totelkaa isääänne, waaria ja mummoa ja tulkaa kaikki hywiksi ihmisiksi!--Hywästi, Jaakko! Hywästi kaikki... Jumala armahtakoon!--Nyt tuli wiimeinen ja wäkewin jääpato, sysäsi niemen ja kirmun päällä olewat jäät pois edestään ja tytösi myllyn liikkeelle, joka nyt hajosi altapäin, niin ettei jäänyt kehilleen enää muuta kuin pääty kattoineen, jonka päällä äiti istui, ja niin meni tuo jalo rakastaja jäiden seassa hirmuista wauhtia pienen ja kehnon turwansa päällä kuohuwaa koskea alas!----"Hywästi Jaakko!" kuultiin hänen wielä kerran huutawan kosken kowan pauhun seasta. Pian oli tuo huono alus särkynyt kosken ja jäiden kowissa hyrskyissä, niin ettei siinä enää näkynyt muuta kuin muutamia puun sirpaleita, jotka siellä täällä paikkaroitiwat jäiden seassa, ja sinne katosi--hellä äitikin--Maiju-- Mökin Maiju!

En huoli ruwetakaan kuwaamaan sitä tuskaa ja kauhua, jonka tuo näkö waikutti rannalla olijoihin, sillä siihen olen liian heikko. Jaakko oli epätoiwossaan wiimeiseltä ruwennut repimään wanhan, lähellä olewan saunan seiiniä, ikäänkuin tehdäksensä lauttaa, jolla hän pelastaisi rakkaimpansa, mitä hänellä maailmassa oli; mutta kun hän näki tuon suuren murhenäytelmän wiimeisen kohtauksen--pyörtyi hän.--Muut rannalla olijat eiwät kyenneet mitään tekemään eiwätkä toimimaan--ei, mutta se lause ei tullut nyt oikein, sillä olipa heilläkin semmoista tehtävää, jota he kykeniwät kyllä tekemään,--itkeä, tyrskyä, walittaa, woiwottaa, käsiänsä wäännellä, se heidän työnsä oli nyt, mutta ei yhtään sanaa yksikään heistä kyennynt puhumaan toisillensa, niin särkyneet oliwat heidän sydämensä.

Kauan eiwät he saaneet tuollakaan tawalla tyhjentää ahdistettua sydäntänsä, sillä Jaakon tila rupesi heitä huolestuttamaan. Jaakon äiti wiittasi mykkänä, silmät täynnä kyneleitä, niin paljon kadottanutta onnetonta poikaansa kohden, ja kaikki läsnä olijat ymmärsiwät hywin tuon sydämen sanattoman kehoituksen. He kerääntyiwät kaikin tuon wähän aikaa, mutta paljon kärsineen lesken ympärille ja kantoiwat hänet herwotonna kamariinsa ja laskiwat wuoteelle. Pitkällisten ja monien kokeiden kautta saatiin Jaakko jälleen tointumaan, mutta toinnuttuaan tuntui hän olewan--sekawamielinen; sydän oli liian äkkiä saanut liian raskaan kuorman.

Jaakko waipui nyt pitkälliseen tautiwuoteeseen ja hän houraili myötäänsä. Mutta tarkalla hoidolla rupesi hän wiimein wähitellen toipumaan, ja sitä myöten kun hänen ruumiillinen terweytensä parani, wahwistui hänen ymmärryksensäkin, jonka puolesta hän ajan=oloon tuli entisellensä.

Paljon surua tuotti Koskelan nuoren emännän tapaturmainen kuolema koko kylään, sillä hän oli ollut rakas kaikille, niin köyhille kuin rikkaillekin. Paljoa suurempi oli suru Koskelan talossa, jossa niinkin monta wuotta oli jo nautittu tuon lempeän sydämen hedelmiä. Hän oli ollut heille kaikki kaikessa: lohdutus surussa, ilo itkussa, apu hädässä, kunnia häpeässä, tosi walheessa, hupi ikäwässä, wirwoitus wäsyssä, lääke sairastaessa, lämmin wilussa, näkö pimeässä, rakkaus wihassa, sowinto riidassa, anteeksi=antamus rikoksissa, tie eksesissä, kärsimys wääryydessä, hywän suopuus wainossa, malttawuus kiukussa.

Maijun ruumista ei yritettykään hakea, sillä mahdoton olisi sitä ollut löytää suunnattoman paljon weden tähden. Kun wesi wäheni ja lämpeni, nousiwat Maijun maalliset jäännökset weden päälle kosken alla olewassa suwanteessa, josta ne heti korjattiin. Hautauspäiwä oli määrätty erääksi sunnuntaiksi ja melkein kaikki seurakuntalaiset kokoontuiwat silloin kirkolle, saattamaan heille kaikille niin rakasta wainajaa wiimeiseen lepoon. Wanha pastori wihki haudan ja lopuksi hän piti pienen puheen, juuri niinkuin Jaakkoa ja Maijua wihkiessäänkin oli tehnyt. Hän puhui murheelliselle kuulija=joukalle, kuinka hänen mieltänsä painoi kummallinen tunne kymmenen wuotta takaperin tuolla Koskelan häissä ja että liiankin pian, liiankin täydellisesti nyt owat toteutuneet silloin lausumansa sanat. "Jumala on nyt ottanut pois sen, jota me kaikin rakastimme," sanoi hän, "ja tuo tuntuu meistä kowalta ja katkeralta. Mutta niin on Jumalan tahto, sillä jota hän rakastaa, sen hän useinkin äkkiä ottaa meiltä pois, ja wainajamme rakasti Jumalaa ja Jumala rakasti häntä. Jumala oli rakkaalle wainajallemme antanut niin paljon hyviä awuja, ettei hän katsonut tarpeelliseksi antaa hänen pitemmältä wiipyä meidän seurassamme. Hän ennätti lyhyen elämänsä ajalla, opilla ja elämällensä, tehdä paljon enemmän hywää ihmiskunnalle, kuin moni muu, joka on kauankin elänyt. Hän oli kylämme kunnia, kotinsa kaunistus ja perheenä ilo, eikä kaikissa noissa ole kylläksi kuolewaiselle? Wieläkö

waatisimme häneltä enemmän elämän hedelmiä? Tuleeko meidän kowin surra noin mainehikkaan elämän katkeamista? Woi! me suremme, kaipaamme kowin häntä, mutta wahwa lohdutuksemme murheessamme on kuitenkin se, että tiedämme hänen vielä elävän--elävän ijankaikkista elämää walittuin joukossa. Puhdas, jalo oli hänen elämänsä, mutta jaloin oli toki hänen kuolemansa, sillä silloin kirkastui hänessä työssä ja totuudessa todellinen--äidin rakkaus.--Rauha hänen tomullensa!"

NOIDAN RANGAISTUS.

Noin 60 vuotta takaperin oli eräässä Oulunläänin eteläisemmässä ylipitäjässä eräs talonisäntä, jota kylän kesken sanottiin Wikloksi. Tuon liikanimen oli hän saanut sen tähden, kun hän oli noita ja siis harjoitti noitain töitä. Siihen aikaan oli vielä paljon taikauskoa kansassa, jonkatähden Wiklollakin oli kyllin ammattiinsa kuuluwaa työtä. Hän nosti karhuja, susia ja käärmeitä eläinten ja ihmisten päälle, taikka poisti niitä, aina asianhaarain mukaan, eli toisin sanoen: aina sen mukaan kuin hänelle maksettiin. Warastetun kalun takaisin tuominen, lehmien kotiin kulkeminen, pahojen henkien ulos=ajaminen ja kaikenlaisten kipujen ja wammojen parantaminen ihmisistä ja eläimistä kuuluivat wälttämättömästi Wiklon toimialaan.

Wireillä pitääksensä noita tenhokonstejansa, kulki hän pääsiäis=öinä nawetoissa ja talleissa ja leikkeli lehmäin ja lammasten korwista ja wäliin reisistäkin palasia, hewosten hännistä jouhia ja mitä mistäkin lienee leikannut, joita hän tallensi kopeneissansa, uskottaaksensa niillä ihmisiä. Nousewa siwistys aikoi myös niillä ajoin kirkkailla säteillensä walaista kansaa, jonkatähden poppamiesten walta wäheni, mutta Wiklo ei heittänyt entistä tapaansa, waan pitkitti eteenkinpäin epärehellistä ammattiansa ja kulki nawetoissa ja talleissa niinkuin ennenkin. Nousewa nuorempi sukupolwi näki jo tuommoiset hulluttelemiset turhiksi, jonkatähden he eiwät pelänneet eiwätkä tarwinneet tenhomiehiä eikä heidän kopeneitansa. Tosin oli heissäkin vielä sekalaista seurakuntaa, mutta toiset enemmän walistuneet kokiwat heiltä kaikin keinoin riistää heidän turhia luulojansa. Se oli taistelua pimeyden ja walkeuden wälillä; ja mitäpä tuo muuta lieneekään ihmiselämä.

Erään pääsiäisen aikana paniwat kylän walistuneemmat poikawiikarit tuumansa tukkuun ja alkoiwat pitää Wikloa silmällä, konttasiko hän vielä nawetoita ja talleja myöten, ja jos hän sen tekisi, uhkasiwat hänelle kowasti kostaa.

Tuumasta tekoon. Pääsiäis=yö tuli, ja useampia wahteja laitettiin Wiklon talon ympärille piiloon, waarilla pitämään hänen liikkeitänsä, ja jos hän liikkeelle lähtisi, seuraamaan häntä niin paljon kuin mahdollista; myös oli usean talon nawettapihaan laitettu wahteja, jos tuo Wiklo pääsisi pujahtamaan hänen talonsa tykönä olewain wahtien läwitse. Poikawiikarit oliwat jokainen laittaneet itsellensä pienen, kimeän kutsumapillin, jolla piti heti merkki antaa toisille, kun joku näkisi Wiklon menewän nawettaan.

Kauan odottiwat pojat piiloissaan ja luuliwat jo koko asiansa menneen hukkaan, mutta noin puoli=yön aikana kuului tuo pyynlaulun kaltainen piiskuttawa ääni; kaikki pojat juoksiwat kutsua kohden, ja pian oliwat he koolla. Kutsuja kertoi toisille hiljaisesti, kuinka hän oli nähnyt Wiklon menewän erään talon nawettaan pussi kainalossa. Nyt tuli neuwottelu: miten pitäisi menetellä ensi aluksi. Eräs joukosta esitteli, että heidän pitäisi joukolla mennä likitienoille nawettaa hiljaisuudessa--niin liki kumminkin, ettei Wiklo pääsisi karkuun, ja sitten joukonmiehissä karata nawettaan, ikäänkuin "rullia" pakoon. Heidän pitäisi siellä olla hywin peloissaan ja yhden pitäisi hywin pelkääwällä, mutta kumminkin kuuluwalla äänellä ilmoittaa, että tännehän se "rulli" juuri tulikin. Esitys hywäksyttiin heti ja pojat lähtiwät hiipimään nawettaa kohti. Kun he oliwat päässeet kylläksi likelle, ryntäsiwät he semmoista wauhtia nawetan owesta sisälle, wetiwät owen perässään kiinni, paniwat sen hakaan sisäpuolelta ja laittoiwat salaisesti wahdit owelle. Kun se oli tehty, syntyi poikien wälillä seuraawa puhe:

"Näittekö te rullia?" kysyi eräs joukosta.

"Näin minä."

"Se lensi ilmassa."

"Uuninluuta pyrstönä."

"Ja pari kylpywitsaa siipinä."

"Mihinpäin se lensi?"

"Etelään päin."

"Ei, mutta minä näin sen kulkewan maata myöten."

"Kas pahuutta, kun kummittelee monen näköisenä!"

"Musta pussi kainalossa."

"Tietysti tehty jostakin warsankodasta."

"Lehmien ja lammasten korwainneniä ja hewosten jouhia täynnä."

"Tuulenpesiä lisäksi."

"Ja ruumisten luita."

"Ja waroina elohopeaa lasissa."

"Tietysti ruumiin mittakeppi sauwana."

"Onpa se konna warustettu kelpo wäellä, waroilla ja aseilla."

"Kyllä tarwitseekin! pitkä on matka herjalla kuljettawa tänä yönä."

"Pitää käydä Lapissa."

"Ja joutua sieltä huomiseksi kirkkoon."

"Istumaan selin saarnatuoliin."

"Woi kun minä pelkään!"

"Mitä sinä pelkää?"

"Rullia."

"Mitä tuosta pelkää! Se on ollut ja mennyt."

"Ei, mutta----."

"Mitä mutta?"

"Mutta minä näin sen tulewan tänne."

"Tähän nawettaanko?"

"Niin."

"Oletko warma asiastasi?"

"Se on warma. Kappaletta ennen meidän tännetuloamme näin minä sen tulewan tähän nawettaan, pussi wasemmassa kainalossa."

"Sen parempi; saammehan sitten nähdä rullin kaswoista kaswoihin!"

"Pitää panna nawetan takan pelti kiinni, ettei se pääse siitä lentämään ulos!"

"Otetaan walkea ja haetaan onko se täällä."

Kun pojat viimeisiä puheitaan puhuiwat, kuului taempata nawetasta kuhnimista ja kähnimistä. Pojat ottiwat tulen ja pistiwät sen muassaan olewaan kynttilän päähän ja sen walossa rupesiwat tarkastelemaan nawettaa. Wiklo oli itsensä kätkenyt johonkin ahtaasen kujaan, jossa hän päin seinään oli kyykkysissään. Kun pojat hänet hawaitsiwat, sanoi eräs heistä: "Hyi! tuossapan se nyt on."

"Wikloltahan tuo näyttää."

"Enhän minä tuossa näe muuta kuin kaksihaaraisen puutalkon."

"Ei se ole Wiklo, waikka se sinun silmissäsi häneltä näyttää; se osaa näyttäytyä yhden silmissä yhdeltä, toisen toiselta."

"Onhan tuolla siiwetkin."

"Ja woidesarwi wasemmassa kainalossa."

"Eipähän kuin likainen pussi=ryökäle."

"Woi kuinka monenlaiselta se saattaa itsensä näyttää yht'aikaa!"

Kun pojat noita keskusteliwat ja yhä katsoiwat häntä kynttiläwalkeallansa, ei Wiklo tohtinut wärwähtääkään.

"Mitä me nyt tuolle teemme?" kysyi taas eräs joukosta.

"Koska hän minun silmistäni näyttää puutalkolta, niin minä lyön häneltä toisen haaran poikki; sittenpähan huomenaamuna näemme, kuka nilkkuna tulee kirkkoon ja niin saamme tietää ken rullina on ollut."

"Minä olen kuullut, että rulli ei kuole, waikka hänet kuin tappaisi; mitähän jos koettaisimme onko se tosi?"

"Tehkäämme niin!"

"Älkää, hywät pojat, tehkö minulle wahinkoa, Wiklohan minä olenkin wain", puhkesi Wiklo sanomaan hädissänsä.

"Woi tuota rullia! osaahan se puhuakin!"

"Minun silmissäni ei hän enää näytäkään puutalkolta, waan Wiklolta."

"Ja minun."

"Ei huoli uskoa häntä! se on taas muuttanut itsensä kaikkien silmissä Wikloksi; hän kummittelee."

"Koetetaanpa!" lausui eräs heistä ja samassa siwaltiwat he hänet lattialle piilostaan. Pojat oliwat tullessaan jo warustaneet mukaansa muutamia hienoja keppejä, ja samassa kun he siwalsiwat hänet lattialle, käänsiwät he hänet watsallensa; toiset sieppasiwat kepit käteensä ja alkoiwat hutkia Wikloa aika kyytiä selkään. Seuraus oli se, että Wiklo kiemuroitsi ja riehui lattialla hutkimisten ajalla, ja joka hutkaisemiselle oihkasi.

"Jo, jo lähtee lentoon, ottakaa kiinni!" sanoiwat toiset ja töytäsiwät häneen kiinni.

"Älkää Jumalan tähden minua tappako! kyllä minä kuolen niinkuin muutkin ihmiset", rukoili Wiklo, joka luuli että nuo poikawiikarit ainakin hänet häwittäwät siinä turhassa luulossaan, ett'ei rulli kuole, waikka häntä kunkakin rusikoitsisi.

"Aiwanhan sillä on Wiklon äänikin", sanoi eräs heistä, ja heittiwät lyöntinsä pois; eiwätkä he olleetkaan puoltakymmentä kertaa useammasti häntä lyöneet kepeillensä.

"Jokohan se onkin wain Wiklo?"

"Oletteko te todellakin Wiklo? Sanokaa totuus!"

"Oikein todella minä olen Wiklo, Wiklo minä olen."

"Kuinka te olette tämmöisille retkille joutunut?"

"Minä, minä----" änkytti Wiklo, eikä ollut sanaa suuhun tulewaa, jolla olisi puolustanut itseänsä.

"Wiklo sinä olet", sanoi joukon johtaja, "ja sen me kyllä tiesimme tänne tullessammekin, sillä olemmepa wartawasten ottaneet tämän yön tarkastaaksemme sinun ilkittekojasi, ja olet meidän omasta toimestamme tässä nyt meidän wankinamme. Sinä ilkiö olet paljon wietelleyt ja willinnyt kansaa, mutta nyt owat ilkeytesi lopussa: me paljastamme sinun ilkeytesi ihmisille ja teemme sinut koko maailmalle pilkan ja naurun alaiseksi, mutta sinulle jääpi kumminkin semmoinen walitus=osoitus, että saat tenhokonsteillasi nostaa meidän päällemme kirkonwäen ja kaikki konningaiset ja männingäiset, nostaa käärmeet päällemme ja syöttää karjamme karhuilla, susilla, ahmoilla ja kaikilla, mitä ikänä voit kokoon saada.--Niin totta kuin sinä ja me olemme tässä, et meidän käsistämme niin wähällä pääse.--Nuorat tänne!"

Toiset toiwat nuorat, joilla Wiklo=raiskan kädet sidottiin selän taakse kiinni, ja eräs nuoranpää heitettiin niin pitkälle, että saattoi taluttaa tuota harwinaista wankia, ja niin hankittiin lähtöä nawetasta. "Entäs rullin ewäät?" muistutti joka joukosta.

"Ne pitää ottaa mukaan kaikin mokomin", sanoi joku, ja niin ruwettiin hakemaan Wiklon pussia. Se löytyikin pian, sillä ei hän ollut sitä sen paremmin ennättänyt kätkeä, kuin että oli sen pannut likelle samaa paikkaa, jossa itsekin oli piilossa istua kykkimässä poikain nawettaan tullessa, ja oli kaahminut sen päälle olkia peitteeksi. Pussi wedettiin esille.

"Ankaraa minulle pussini," pyysi Wiklo, mutta pojat sanoiwat: "wielä me sen nyt sinulle kerran annamme", ja hajoittiwat pussin. Siellä olikin kaikenlaista rojua: eläinten korwain=nokkia, kuiwettuneita lihapalasia, karwoja, jousia, tuulen pesiä y.m.m., juuri niinkuin pojat oliwat aawistaneetkin; pussissa oli wielä keritsimet.

"Mitä aiotte minulle tehdä?" kysyi Wiklo.

"Wiemmepä sinut talosta taloon, joissa näyttelemme sinua ihmisille; kerromme myös kaikille minkälaisilta retkiltä sinut olemme tawanneet."

"Ei! Sitä ette saa tehdä", esteli Wiklo.

"Mikäpä meitä siitä estää? vielä kaupanpäälle näyttelemme pussisi sisukset kaikille; kun kaikki nuo owat tehdyt, sittenpäähän saadaan nähdä mitä lopuksi sinulle teemme", sanoi joukon johtaja.

Kun pussin sisusta oli koottu ja pussiin takaisin pantu, otti eräs pojista sen selkäänsä ja niin lähdettiin nawetasta kaikin pois; Wikloa talutettiin nuorasta niinkuin eläintä, ja niin retkeiltiin ensimmäistä taloa kohden. Sinne päästyänsä herättiwät he talonwäen jalkeille, selittiwät heille koko tapauksen kokonaisuudessaan pussinensa. Wiklon täytyi koko aika seisoa sidottuna niinkuin kaakkiin tuomitun ja kärsiä piikkaa, jota talonwäki ja poikawiikarit hänelle tekivät.

Kun he oliwat kolmessa talossa käyneet wankinsa kanssa ja niissä pitäneet samaa iloansa, tuliwat he kolmannesta talosta järwen jälle. Nyt ei Wiklo ottanutkaan käwelläksensä, lyöttäysi wain maata järwen jälle; hänelle tuli kowa pelko ja aawistus, että jos nuo riiwatut pitkittäwät tuota hänelle niin wastahakoista työtänsä ihmisten ylhäällä=olonaikanakin, jolloin heidän toimensa käwisi vielä paljoa joutuisammasti, niin hän olisi kerrassaan hukassa. Hän ei noussut käwelemään, vaikka pojat koettiwat kepeilläänkin lyödä napsia häntä; pyysi wain ja rukoili, että pojat olisiwat hänet päästäneet nuorista irti ja laskeneet hänet wapauteen.

"Ei niistä mitään", sanoiwat pojat, "että meistä niin pääset." He koettiwat kantamalla panna wankiansa liikkeelle, mutta tuo miehenrötkö ei ollutkaan helppo kannettava, warsinkin kun hän saattoi riekistellä, sillä hänen jalkansa eiwät olleet sidotut; poikain täytyi Wiklo pudottaa jälle. Paikalla, jolla he teniwät, oli sen talon awanto, josta he wiimeksi oliwat lähteneet.

"Me emme pitkiä rupea hänen kanssaan tenimään, koska hän herkesi noin uppiniskaiseksi. Annetaan awannon saada, häijyt huuhtoa hänestä, rulli=into rutjanasta", lausui joukon päämies, tehden joutuisesti päätöksensä oikein runollisesti.

"Se hänelle parasta: paiskataan awantoon", säestiwät toiset.

"Älkää toki minua hukuttako", pyysi Wiklo.

"Siinä ei auta mikään, sillä sinä keittiö olet jo niin paljon pahaa ja ilkeyttä tehnyt tässä maailmassa, ettei semmoinen rangaistus ole sinulle yhtään liiaksi, ottakaa, pojat, kiinni!" sanoi johtaja ja iski silmää samassa toisille.

Pojat koppasiwat Wiklon käsiinsä, ja--lunksis--oli Wiklo parka awannossa, mutta pojat pitiwät kumminkin niskasta kiinni, ett'ei hän päässyt pohjaan painumaan, ja wetiwät hänet jälleen jälle.

"Wieläkö nyt tekee mielesi lentoon?" kysyiwät pojat.

"Säästäkää toki henkeni!" rukoili Wiklo.

"Me emme tiedä armosta mitään, enempää kuin Moses", sanoiwat pojat.

"Kastetaan vielä kerran!"

"Kolmastihan Wiklokin konstinsa tekee."

"Niin, niin; kastetaan kolmasti!"

"Ja kolmannella kerralla annamme hänen mennä."

"Mihin?"

"Jään alle."

"Wiluttakaa!" ärisi Wiklo.

"Jos sinä hiiskut yhden sanan, niin me paikalla puljahutamme sinut jään alle; siellä saat sitten koetella lentoneuvojasi."

Pojat ottivat taas Wiklon kiinni, kastoiwat häntä vielä kaksi kertaa awannossa ja nostiwat jälleen jälle.

"Koska ei hänen näy haluttawan käwellä, niin laitetaanpa sitten lentoon; kuka juoksisi tänne tuomaan pitkän aidaksen?" sanoi johtaja, ja eräs poika juoksi noutamassa pyydetyn aidaksen.

"Päästetään nyt nuorat irti ja pistetään tuo aidas rullin takinhihoista selän taakse läpi, niin saapi hän todellakin jonkunmoiset siivet, joita hän nyt jo tarwitseekin, jos mieli kaikki reissut käydä, sillä päiwä walkenee walkenemistansa ja silloin ei sanota pahojen henkien olewan hyvä olla."

Sanottu ja tehty. Pojat päästeliwät nuorat irti ja sysäsiwät aidaksen selän taakse takin hihoilta läpi ja sitoiwat kädet kalwosten kohdalta siihen kiinni.

"Tulipa siitä oikein komea rulli", sanoi joku mieli=hywillänsä.

"Oiwallinen piru, sarwia wailla."

"Onhan taikapussissa keritsimet."

"Mitäpä niillä?"

"Laitetaan niistä oikein pystysarwet."

"Mitenkä?"

"Wedetään keritsimenperät suuremmiksi, leikataan lakkiin kaksi reikää, pistetään keritsimien terät lakin sisäpuolelta ulos, niin owat sarwet valmiit."

"Oikein! Jos ei yksi hoksaa, hoksaahan toinen."

Pojat siwalsiwat Wiklon päästä lakin, käänsiwät sen nurin, leikkasiwät kulmain puolelle kaksi reikää, wetiwät keritsimienperät suuremmiksi, pistiwät terät reijistä ulos ja painoiwat lakin Wiklon päähän, ja niin tuli hänelle oikein oiwalliset sarwet.

"Mitäs taikapussille tehdään?"

"Se ainakin pannaan awantoon."

"Ja kiwiä lisäksi."

"Eikö häntä pitäisi syöttää, että jaksaisi kotiinsa?"

"Mistä?"

"Omasta ewäspussistansa."

"Eikö tuota sitä heitettäne?"

"Niin, mutta se huutaa, piru, ja saa kenties liian pian apua; olisipa tuo komea rulli useammankin nähdä."

"Hänen suunsa pitää kapuloida."

"Ja panna pussista lisätuketta."

Sen keskustelun perästä ottivat pojat pussista karvoja ja muuta ruhkaa, tukkiivat niitä Wiklon poskipielet täyteen, pistivät kapulan hänen suuhunsa, eikä aiwan lyhyttä, sitoivat sen molemmat päät niskan taakse kiinni; sitten he paniivat kiwiä Wiklon taikapussiin ja pitkällä saikaralla pistivät sen kauas jään alle järwen pohjaan. Sitten he päästivät Wiklon irti ja sanoivat hänelle: "Siinä on nyt wallassasi kulkea kuinka tahdot: lentämällä taikka käwelemällä; kumpiakaan kulkuneuvoja ei puutu."

Wiklo lähti käydä kontturoimaan kotiansa kohden, sillä häntä alkoi wilu hätyyttää.

"Hywästi! Wie terweisiä kotiisi!"

"Ja niin monelle kyläläiselle, kuin tielläsi satut tapaamaan!"

"Ja kirkkomiehille, jos niitä kerkiää wastaasi tulemaan!" huusivat pojat hänen peräänsä.

"Katsokaa kuinka komea se on", sanoivat he toisillensa.

"Niin oiwalliset siiwet!"

"Entä sarwet sitten!" ilkkuiwat pojat keskenänsä ja lähtiwät pois.

Meidän on jättäminen pojat siihen, pitämään omaa yksimielistä menoaan, ja seuraaminen Wikloa, että näkisimme wielä hänen kotiinmenonsakin ja että saisimme täydellisen kuwan tuosta tapauksesta.

Wiklo=raiska olikin kummallisen näköinen tuossa asussaan: selkä suorana ja pitkä aidas tungettuna takinhihain läpi; lakki nurinpäin päässä, ja lakin läpitse esiin pisti otsan puolelta nuo terästetyt kaksi rautaista sarwea; kapula suussa, jonka molemmat päät ulkoniwat jotenkin pitkälle; posket pullollaan kuin puhuttu rakkoo; sen näköinen oli tuo mahtawa taikuri, kun hän läpimärkänä käydä löytysteli kotiansa kohden. Onneksi ei ollut toki kowin kylmä ilma, sillä jos niin olisi ollut, olisi hän warmaan paleltunut; mutta siksi oli aamupuoleen kylmä, että hänen takkinsa jäättyi ja sitten se ropisi hänen käydessänsä; yhtä isoksi onneksi Wiklolle oli myös se, ett'eiwät ihmiset wielä olleet nousseet ylös, jonkatähden hän pääsi kenenkään huomaamatta kotikartanollensa.

Wiklolla oli kotonansa mykkä weli, joka myös oli wähämielinen, mutta hän oli hywin wahwa woimistaan.

Kun Wiklo tuli kartanolleen, ei hän sopinut sinne tulemaan suoraan, takkinsa hihoista työnnetyn aidaksen tähden, waan hänen täytyi kujasta tulla siwuttain. Tuo mykkä weli oli jo noussut ylös ja pukeutunut itsensä täyteen asuun, ja oli, juuri kun Wiklo kartanoon tuli, katsomassa akkunasta kartanolle. Kun hän hawaitsi Wiklon tulon semmoisessa asussa, säikähti hän kowin tuota outoa otusta ja luuli häntä itse piruski. Hän sieppasi heti tangon (korenon) käsiinsä, töytäsi kauheasti molisten ulos tankonsa kanssa, suoraan Wiklon päälle. Wiklo koki hypätä pois hullun weljensä edestä, mutta toinen juoksi kuin riiwattu hänen perässensä. Se

oli kummallinen näkö: toinen hyppäsi edellä kuin hurja, peläten henkeänsä, ja näyttäen todellakin joltain lentoon pyrkiwältä rullilta, joka ei kumminkaan woinut nyt enää sitä tehdä juuri nousseen auringon ylhäällä=olon tähden; toinen jäljessä, tanko suorana. Tuota hirmuista tanssia tehdessään molisiwat he molemmat kauheasti, toinen sentähden että oli mykkä, ja toinenkin sai wain jonkunlaista ääntä kapulaisensa raoista ja pullistuneista poskistansa päästetyksi hädissään. Mikä sen tietää, mikä siitä olisi wiimein tullut, mutta kaikeksi onneksi heräsi muukin talonwäki tuosta molinan pakosta ja rytinästä, huomasiwat heti asian oikean laidan, kiiruhtiwat paikalle ja pelastiwat Wiklon tuon hurjistuneen wähämielisen weljen kynsistä.

Tieto tuosta tapauksesta oli jo ensi päivänä kylän joka ihmisellä, ja se antoi heille paljon lystillistä puheenainetta sekä pilkantekoa, ja ennen pitkää se oli tietona ympäri naapuripitäjiä.

Wiklolle ei toki tullut sen suurempaa wahinkoa, kuin että hän nuurui jonkun wuorokauden tuota kylmää kylpyään; mutta hän häpesi niin kowin huonosti onnistunutta rullireissuaan, ett'ei hän moneen wuoteen kehdannut tulla ihmisten seuraan, ja hänen tenhokonstinsa kadottiwat kerrassaan kaiken arwonsa.

Poikain ylimielinen käytös Wikloa kohtaan tuntuu jotenkin kowalta, mutta tuo pakana=uskon ajoilta esi=isiltä peritty taikuu on kansassa lujassa kuin synti. Nousewan walistuksen työ oli murtaa ensin niiden patsaat, ja ne eiwät hewillä heltineet; täytyi antaa oikein aika iskuja, sillä isostihan iso tarwitsee. Noita iskuja on annettu ympäri maatamme muillekin Wiklonlaisille. Kun nuo julkiset noidat kerran on saatu kukistetuiksi, on taika=usko kansaan jäänyt liewemmässä muodossa, joka waatii toisenlaatuksia parannuskeinoja kuin Wiklo ja hänen laisensa.

End of the Project Gutenberg EBook of Elämän hawainnoita I: Uudistalo; Halla=aamuna; Mökin Maiju; Noidan rangaistus, by Pietari Päivärinta

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄMÄN HAWAINNOITA I ***

***** This file should be named 14733-8.txt or 14733-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.net/1/4/7/3/14733/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you

agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.net/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or

providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.net), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the

Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. **LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES** - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. **YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.**

1.F.3. **LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND** - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. **INDEMNITY**

- You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pgla.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pgla.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pgla.org>

For additional contact information: Dr. Gregory B. Newby Chief Executive and Director gbnewby@pgla.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pgla.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pgla.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.net>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

*Elämän hawainnoita I: Uudistalo;
by Pietari Päivärinta*

A free ebook from <http://manybooks.net/>